

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tomáš Pásler

**Energetické právo ve vztahu k životnímu
prostředí**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr., BcA. Tereza Fabšíková, Ph.D.

Katedra: práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8. 9. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 161 495 znaků včetně mezer.

[Vlastnoruční podpis]

Tomáš Pásler

V Praze dne 8. 9. 2024

Obsah

Úvod.....	5
1. Pojmy Energetické právo a životní prostředí.....	7
1.1. Energetické právo.....	7
1.1.1 Energetika.....	7
1.2 Životní prostředí.....	8
2. Zdroje energie a jejich vliv na životní prostředí.....	10
2.1. Fosilní paliva.....	10
2.1.1. Ropa.....	10
2.1.2. Zemní plyn.....	11
2.1.3. Uhlí.....	12
2.2. Jaderná energie.....	14
2.3. Obnovitelné zdroje energie.....	16
2.3.1 Solární energie.....	16
2.3.2 Větrná energie.....	17
2.3.3 Vodní energie.....	18
2.3.4 Energie biomasy a bioplynu.....	19
2.3.5 Geotermální energie.....	20
2.4 Energie vodíku.....	21
3. Mezinárodní vývoj ochrany životního prostředí.....	22
3.1. Stockholmská konference.....	22
3.2. Summit Země.....	23
3.2.1. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu.....	24
3.2.2. Úmluva o biologické rozmanitosti.....	25
3.2.3. Kjótský protokol.....	25
3.2.4. Pařížská dohoda.....	26
4. Vývoj Evropského energetického práva.....	28
4.1. Brzký vývoj a jeho vliv na integraci v Evropě.....	28
4.2. Evropská energetická charta.....	29
4.3. Energetická politika Evropské Unie.....	32
4.4. Energie 2020.....	36
4.5. Zelená dohoda pro Evropu.....	36
5. Vývoj energetického práva v České republice.....	39
5.1. Počátky energetického práva v ČR.....	39
5.2. Energetický zákon.....	40
5.2.1. Systematika Energetického zákona.....	42
5.2.2. Vývoj Energetického zákona.....	42
5.3. Zákon o hospodaření energií.....	46
5.4. Zákon o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů.....	47
5.5. Zákon o POZE.....	49
5.6. Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí.....	53
6. Organizace a výkon veřejné správy na úseku energetiky.....	55
6.1. Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky.....	55
6.2. Energetický regulační úřad.....	5656
6.3. Státní energetická inspekce.....	5757
Závěr.....	59
Seznam zkratk.....	60

Seznam použitých zdrojů.....	61
Název diplomové práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce a 3 klíčová slova v českém jazyce.....	66
Název diplomové práce v anglickém jazyce, abstrakt v anglickém jazyce a 3 klíčová slova v anglickém jazyce.....	67

Úvod

Přírodní energie jsou lidstvem využívány již od pravěku, a lze konstatovat, že jejich využívání je blízce spjato s dlouhodobým přežitím lidstva vůbec. Pokud by naši předci neobjevili možnosti využití ohně, prvního přírodního zdroje energie tepelné a světelné, naše civilizace, jak ji známe by pravděpodobně nevznikla. Od té doby, díky celé řadě inovátorů a vynálezců, jsme postoupili opravdu neuvěřitelně daleko v našem pochopení přírodních energetických sil a ve způsobech jejich využití pro přínos lidstva. Vhodné je též vzít v potaz, že vývoj v oblasti využití přírodní energie za posledních deset tisíc let je takřka zanedbatelný v porovnání s vývojem za posledních pouhých sto padesát let. Tato „moderní“ doba charakterizovaná takřka exponenciálním rozvojem de facto změnila absolutně každý aspekt života lidí oproti dosavadnímu¹.

Rapidní rozvoj nám bohužel nepřinesl jen mnohem větší komfort v různých podobách, ale též celou novou škálu problémů. Jejichž dlouhodobý dopad můžeme predikovat pouze částečně. Nejvýznamnějším je právě vliv stále většího využívání energií z různých zdrojů na naše životní prostředí a nezvratná spotřeba těchto přírodních zdrojů, které jsou s pár výjimkami (solární, větrná, jaderná, energie vody, apod.) tzv. neobnovitelné, tj. jsou spotřebovány v takovém množství, že jejich přirozená obnova není absolutně dostatečná. Naše spotřeba těchto neobnovitelných energetických zdrojů již dosáhla takové úrovně, že k jejich vyčerpání dojde během příštích sta či dvě stě let. Žádoucí a vyloženě nezbytné, by bylo vyčerpání těchto zdrojů předejít, a to buď přechodem z dosavadně užívaných zdrojů na jiné zdroje energie, zejména na tzv. obnovitelné zdroje energií jako je sluneční záření, větrná energie, či na jiné alternativní zdroje. Nebo výrazným omezením globální spotřeby energií, což je ovšem v praxi takřka neuskutečnitelné, a to primárně z ekonomických důvodů.

Nutnost změny našeho dosavadního počínání na poli globální energetiky je očividná a je na lídrech všech světových států a na mezinárodních organizacích uskutečnit dostatečnou změnu v relativně brzké budoucnosti. Vhodným nástrojem, jak tohoto docílit je změna či úprava dosavadního legislativního rámce pro energetický průmysl, resp. pro všechny aktéry na poli energetiky, včetně regulace těžby a podpory vývoje nových zelenějších technologií.

¹ V některých chudších oblastech světa (část Afriky, Sibiř..), nemůžeme díky absenci energetické infrastruktury hovořit o výrazném zlepšení životní úrovně lidí, čistě v důsledku pokroku v energetice. Počet lidí na planetě bez přístupu k elektrické energii je v roce 2023 cca. 746 000 000. Viz. <https://www.statista.com/statistics/829803/number-of-people-without-access-to-electricity-by-region/>

V této práci se budu věnovat pokroku v oblasti globální ochrany životního prostředí a jeho vlivu na vývoj právní regulace energetiky v České republice i v Evropské unii do její současné podoby. Energetické právo, tedy odvětví práva veřejného zabývající se výrobou, transportem, ale i obchodem a do jisté míry i užitím, resp. spotřebou energií, je velmi široká a extenzivní disciplína a cílem této práce je poskytnout o něm stručný ucelený rámec obecné povahy v kontextu vlivu energetiky na životní prostředí, jelikož opravdu podrobný rozbor této problematiky by zaplnil stovky takovýchto prací.

1. Pojmy Energetické právo a životní prostředí

1.1. Energetické právo

Energetické právo je zastřešující pojem, pod nějž řadíme právní regulaci související nejen s výrobou energií, ale též jejím transferem a následným prodejem. Extenzivně do něj lze podřadit i regulaci procesů výstavby jednotlivých výroben energií. Energie je neživá složka životního prostředí², je to přírodní síla, kterou český právní řád definuje jako věc, tj. „vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“³ Energetické právo je soubor právních norem a pravidel, které regulují výrobu, distribuci, obchodování a spotřebu energie. Toto právní odvětví zahrnuje jak národní, tak mezinárodní právní předpisy a týká se různých forem energie, převážně elektřiny a tepla, získaných ze zdrojů jako je ropa, uhlí, zemní plyn a obnovitelných zdrojů energie. Cílem energetického práva je zajistit bezpečný, udržitelný a efektivní provoz energetických systémů a také podporovat inovaci a rozvoj technologií v energetickém odvětví. Energetické právo jednoznačně řadíme do práva veřejného, jelikož v moderní společnosti úzce souvisí s veřejným zájmem. Což je neurčitý právní pojem, jenž je úmyslně obsahově nedefinován a prostupuje víceméně veškerou veřejnoprávní regulací, tj. při aplikaci mocenských nástrojů daných jednotlivými zákony musí subjekty jako např. Energetický regulační úřad (dále „ERÚ“) či přímo Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky (dále „MPO“), tento pojem vždy vymezit s ohledem na kontext a okolnosti konkrétního případu. Můžeme konstatovat, že energetické právo patří v současnosti mezi nejvíce se dynamicky rozvíjející právní odvětví. Otázky nových technologických postupů či zefektivnění již zavedených postupů, či snížení škodlivých emisí a dopadů na životní prostředí při výrobě a užití energií jsou aktuální téměř vždy v moderní společnosti.

Předmětem energetického práva je tedy energetické hospodářství daného státu, či mezinárodního sdružení států. Právní normy regulující odvětví energetického hospodářství či obecně energetiky, včetně výkonu státní správy nad energetickým sektorem, souhrnně označujeme jako energetické právo.

1.1.1. Energetika

Pojem energetiky, resp. energetická průmyslová odvětví zahrnují elektroenergetiku, plynárenství a teplárenství. Veřejnoprávní regulace energetiky se týká zejména podmínek

²Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, § 2

³Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „NOZ“), § 489

podnikání a výkonu státní správy na tomto úseku. Energetika patří mezi oblasti, v nichž není záměrně plně rozvinuta hospodářská soutěž. Součástí výkonu státní správy je proto primárně regulace, která má některé účinky hospodářské soutěže nahradit a vytvářet předpoklady pro její vznik a fungování. Předmětem podnikání v energetice je výroba elektřiny, přenos elektřiny, distribuce elektřiny a obchod s elektřinou, činnosti operátora trhu (dále „OTE“), výroba plynu, přeprava plynu, distribuce plynu, uskladňování plynu a obchod s plynem a výroba tepelné energie a rozvod tepelné energie. Některé z těchto činností právní řád označuje jako činnosti uskutečňované ve veřejném zájmu, tudíž provozovatelé těchto činností mají navíc specifická práva a povinnosti, zejména k cizím nemovitým věcem. Podnikání v energetice je, s určitými výjimkami, možné pouze na základě státního souhlasu, který má formu licence. Licence se udělují na dobu určitou, nejvýše na 25 let (u obchodu je to na pět let, u operátora trhu na 25 let); licence na přenos, přepravu a činnost OTE se udělují jako výlučné. Držitel licence má řadu veřejnoprávních povinností. V případě naléhavé potřeby a ve veřejném zájmu může být úředně uložena povinnost poskytovat dodávky nad rámec licence. Rovnováhu mezi zdroji a spotřebou elektřiny a bezpečný provoz elektrizační soustavy zajišťují technické dispečinky zřizované provozovatelem přenosové soustavy a provozovateli distribučních soustav. Rovněž někteří provozovatelé v plynárenství zajišťují technické dispečinky. Veřejné právo v oblasti energetiky modifikuje do značné míry i soukromoprávní vztahy týkající se dodávek, resp. výkupu energie koncovými odběrateli. Spory v záležitostech týkajících se smluvních podmínek dodávek energie, poskytování systémových služeb, odmítnutí připojení do sítě, odmítnutí uzavření smlouvy o prodeji energie a bezdůvodného přerušení dodávky energie jsou řešeny ve sféře státní správy (nikoliv soudy). Státní správu v této oblasti vykonávají hlavně MPO, ERÚ a Státní energetická inspekce.⁴

1.2. Životní prostředí

Legální definici pojmu životního prostředí nalezneme v § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí: „životním prostředím je vše co v souhrnu vytváří přirozené podmínky pro existenci organismů, včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Složkami je zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“ Převážně, pokud se hovoří o životním prostředí, hovoříme primárně o životním prostředí člověka. Definice pojmu životního prostředí nalezneme v literatuře mnohé a názory co vše lze pod tento pojem podřadit se mohou částečně lišit. Jedna z brzkých definic tohoto pojmu ze 70. let minulého století zní: „životní prostředí je ta část světa, se kterou je živý organismus ve stálé interakci, to znamená, kterou

⁴ STAŠA J, Právní slovník 3. vydání, 2009, nakladatelství C.H. Beck, pojem „Energetická odvětví“

používá, mění a které se musí přizpůsobovat“⁵. Pro účely této práce se budeme zabývat legální definicí pojmu životního prostředí dle zákona o životním prostředí.

⁵ Prof. WIK, “dynamická“ definice přijatá na Konferenci UNESCO v Paříži roku 1967

2. Zdroje energie a jejich vliv na životní prostředí

2.1. Fosilní paliva

Fosilní paliva jsou přírodní zdroje energie, které jsou odvozeny z organických zbytků organismů, které se v průběhu milionů let rozkládaly a přeměňovaly za vysokého tlaku a teploty hluboko pod povrchem země. Řadíme sem zejména ropu, zemní plyn a uhlí. Fosilní paliva jsou nejvíce využívaným zdrojem energie na planetě a při jejich spalování dochází k uvolnění nejvíce škodlivých plynů (zejména CO₂) do atmosféry. Spadají do kategorie tzv. primárních zdrojů energie (dále „PZE“) společně s jaderným materiálem, slunečním zářením, vodou, větrem, biomasou a geotermální energií. PZE tedy jsou v přírodě volně dostupné zdroje energie, které neprošly žádnou lidmi provedenou přeměnou či transformačním procesem.⁶ Fosilní paliva se sice přirozeně obnovují pod zemským povrchem, nicméně tento proces trvá v řádu i několik milionů let a je absolutně nemožné, aby přirozená obnova pokryla světovou spotřebu fosilních paliv, řadíme je tudíž mezi neobnovitelné zdroje energie. Za současné spotřeby fosilních paliv se predikuje jejich globální vyčerpání max. do 200 let⁷. Platí pro případ ropy, kde jsou ovšem data zemí s největšími ložisky nespolehlivá a stále dochází k objevení nových ložisek, odhad je tudíž nepřesný. U zemního plynu jsou odhady vyčerpání cca. do 70 let. Což jsou vědecká fakta stojící za globálním růstem podpory využívání alternativních zdrojů energie, zejména obnovitelných zdrojů. Elektřina vyrobená z fosilních paliv stále dominuje celosvětové spotřebě elektřiny. V roce 2020 z nich bylo vyrobeno 61.3 % celkové spotřebované elektřiny ve světě.⁸

2.1.1. Ropa

Ropa je přirozeně se vyskytující hnědá až nazelenalá hořlavá kapalina tvořená především tekutými uhlovodíky. Získává se těžbou z vrchních vrstev zemské kůry tzv. vrtáním, ropa při těžbě buď vyvěrá pod tlakem, nebo je čerpána z hloubky. Vyskytuje se velmi často společně se zemním plynem. Mezi největší těžaře ropy na světě se řadí Rusko, Saúdská Arábie, USA a Mexiko. V České republice se ropa těží převážně na jihu Moravy, ale v zanedbatelném množství, proto je veškerá ropa v ČR importovaná, převážně z Ruska.⁹ V roce 2022 bylo do ČR celkem dovezeno

⁶ Definice primárních zdrojů energie viz. článek <https://www.mezistromy.cz/slovník/primarni-energeticke-zdroje>

⁷ Mezinárodní agentura pro energii ve zprávě World Energy Outlook odhaduje objem potenciálně těžitelné ropy na 6,5 bilionu barelů, což by při současné výši spotřeby znamenalo zásoby na asi 200 let.

⁸ BP [online] [Statistical Review of World Energy](#) z roku 2020

⁹ V EU platí od prosince 2022 zákaz dovozu ropy z Ruska v rámci sankcí za invazi na území Ukrajiny, do ČR ale ruská ropa stále proudí ropovodem Družba, který má dočasnou výjimku ze zákazu. ČR se současně snaží přesměrovat tok na ropovod TAL a částečně ropovod IKL, s tím, že veškeré zásobování ČR ropou bude probíhat těmito ropovody. ČR plánuje přestat dovážet ropu z Ruska do konce roku 2024.

7 424.8 tisíc tun ropy (narůst o 8.5 % oproti roku 2021).¹⁰ Ropa se jako zdroj energie používá zhruba od poloviny 19. století od objevení procesu destilace. Využívá se nejen na výrobu paliva pro spalovací motory, ale též v celé řadě průmyslových odvětví, při výrobě plastů, dokonce i řady léčiv. Na ropě je v dnešní době do určité míry závislá také produkce potravin, jelikož se v zemědělství ve velké míře používají umělá hnojiva vyráběná z ropy. Není nadsázkou konstatovat, že dnešní civilizace by se bez ropy neobešla, i přes její negativní vliv na životní prostředí, stále zůstává důležitou energetickou komoditou a strategicky nenahraditelnou chemickou surovinou.

Spotřeba ropy se ve světě, přes snahy enviromentálních organizací neustále zvyšuje, ovšem nikoliv tak rapidně jak tomu bylo v minulém století. V roce 2023 bylo každý den spotřebováno globálně cca. 102.9 miliónů barelů ropy (více než 60 miliónu barelů z toho pouze na dopravu), pro porovnání v roce 1958 bylo globálně spotřebováno méně než polovina tohoto objemu. Neroste jen světová spotřeba ropy ale i poptávka po ní, primárně díky rozvoji nových průmyslových oblastí v Asii, Střední a Jižní Americe a Africe.¹¹ V roce 2019 byla doprava (tj. spalování pohonných hmot vyrobených z ropy) odpovědná za zhruba čtvrtinu všech emisí oxidu uhličitého v EU. Ta silniční se na tomto množství podle Evropské agentury pro životní prostředí podílela ze 71.7 procent.¹² Vzhledem k současným cílům evropské energetické politiky je tudíž nutné do roku 2050 snížit emise skleníkových plynů z dopravy v EU o skoro 90 % (oproti hodnotám naměřeným roku 1990).¹³

Emise skleníkových plynů, vznikajících z drtivé většiny při spalování uhlí a ropných produktů, je hlavním škodlivým vlivem na ovzduší a životní prostředí vůbec. Výrazné snížení emisí CO₂ z dopravy přitom nebude snadné. Současné projekce uvádějí snížení emisí z dopravy do roku 2050 pouze o 22 % oproti hodnotám naměřeným roku 1990, což je mnohem nižší číslo, než které odpovídá současným ambiciózním cílům EU ohledně snížení emisí z dopravy.¹⁴ Doprava je jediným odvětvím, ve kterém jsou emise stále vyšší než v roce 1990. Dopravní průmysl je odpovědný za téměř 30 % celkových emisí CO₂ v EU, z nichž 72 % pochází ze silniční dopravy.¹⁵

2.1.2. Zemní plyn

Hořlavý plyn nacházející se pod povrchem země obsahující různé složky, převážně uhlovodík metan (tvoří obvykle 88-99.8 % zemního plynu, zbytek tvoří inertní plyny a vyšší

¹⁰ MPO [online] [Statistika dovozu ropy do ČR 2012 -2022](#) z 30. května 2023

¹¹ Česká Televize, Rubrika ekonomika [online] [Spotřeba ropy se za 50 let zdvojnásobila](#), z 21. září 2018

¹² European Parliament Infographics [online] [Emise CO₂ z aut: fakta a čísla](#) z 25. března 2019

¹³ Současné cíle na omezení emisí skleníkových plynů do roku 2050 stanovuje balíček opatření The European Green Deal, což je strategický plán EU na dosažení klimatické neutrality do roku 2050 z prosince 2019.

¹⁴ EP Infographics [online] [Emise CO₂ z aut: fakta a čísla](#) z 25. března 2019

¹⁵ EP [online] [Emise z dopravy v EU: fakta a čísla](#) z roku 2019

uhlovodíky), označujeme za zemní plyn. Obsah metanové složky v plynu nám určuje jeho kvalitu pro využití v energetice, čím vyšší obsah metanu plyn má, tím je kvalitnější.¹⁶ Původně se začal ve větší míře využívat zejména pro pouliční osvětlení. Zemní plyn se dnes používá hlavně jako zdroj tepelné energie a při správném spalování zanechává ve vzduchu méně škodlivin než spalování ropy a uhlí. Největší objevená naleziště zemního plynu na světě se nachází v Rusku, Alžíru, v zemích Perského zálivu, v USA a v Kanadě.¹⁷ Obdobně jako u ropy se na našem území nenachází významná ložiska zemního plynu a je nutné ho do ČR dovážet (původně také z Ruska, nyní se importuje převážně z Německa, resp. z Norska). Oproti ropě je podstatně náročnější jeho přeprava a distribuce, k transferu dochází pomocí plynovodních potrubí.

Ačkoliv se dá spalování zemního plynu považovat z ekologického hlediska za nejčistší z fosilních paliv, je zde nutné zahrnout další faktory. Při dopravě amerického zemního plynu do Česka přes oceán vznikne přibližně 132 g CO₂e na přepravený kilogram plynu, zatímco při dopravě kila uhlí do české elektrárny unikne do atmosféry 0,2–9 g CO₂e, tedy více než 100krát méně. Dopravu a těžbu plynu navíc doprovází úniky plynu, podle některých odhadů do ovzduší uniká až desetina celkově vytěženého zemního plynu, přičemž se jedná o metan, který má z hlediska skleníkového efektu mnohonásobně horší dopad na ovzduší než jenom oxid uhličitý.¹⁸

Celková spotřeba plynu v ČR za rok 2023 byla cca 7 921.26 milionů m³, což je o 20 % nižší, než byla v roce 2022.¹⁹ Což souviselo i s tehdy probíhající Evropskou energetickou krizí.

2.1.3. Uhlí

Uhlí je hnědá, černá nebo hnědo-černá hořlavá hornina, složená převážně z uhlíku, vodíku a kyslíku, která se získává těžbou, resp. dolováním z povrchových a z hlubinných dolů. Je z historického hlediska nejdůležitějším palivem, využívaném dlouhé stovky let po celém světě. Teprve od minulého století, díky boomu těžby ropy, dochází k jeho postupné substituci ropou. V roce 2022 v ČR činil podíl uhelných paliv na hrubé výrobě elektřiny 44 %, na hrubé výrobě tepla 56 % a na konečné spotřebě (tj. bez počítání dopravy) 37 % (druhý nejvyšší podíl uhelných paliv v rámci EU v tomto roce).²⁰ Spalování uhlí znečišťuje ovzduší ve velké míře, kromě velkého množství CO₂ (elektrárny spalující uhlí produkují přes 1000g Co₂ na vyrobenou kWh) se

¹⁶ ČEZ výkladový slovník energetiky: zemní plyn [online]

¹⁷ Existují také rozsáhlá ložiska „zmrzlého“ plynu tzv. hydrátů na Sibiři a Aljašce. Přičemž z 1 m³ hydrátu se uvolní až 200 m³ zemního plynu.

¹⁸ Evropavdatech.cz [online] Článek 103 emise z dopravy uhlí a plynu

¹⁹ MPO Tisková zpráva z 19. července 2023

²⁰ MPO Energetická statistika, [online] Uhlí v ČR 2012 - 2022

spalováním uvolňuje i oxid siřičitý, který při větší koncentraci v ovzduší způsobuje tzv. kyselé deště, uhlí také může obsahovat stopové množství různých prvků včetně uranu, které se spalováním rovněž uvolňují do atmosféry.

Na rozdíl od jiných fosilních zdrojů se uhlí nalézá na území ČR v hojných zásobách. Uhlí se těží na celém světě, v největším rozsahu se těží v Číně (vytěží více jak 1,5 miliard tun uhlí, skoro polovina celé globální roční produkce).²¹

Již delší dobu je světovým trendem omezit těžbu a využití uhlí jako zdroje energie, poněvadž ve velké míře emituje skleníkové plyny, což je hlavní příčinou změn klimatu a dalších negativních dopadů na životní prostředí. Jedná se též o relativně drahý a neefektivní zdroj energie v porovnání s některými alternativami (zemní plyn, solární, větrná energie). Většina evropských zemí se snaží postupně ukončit užívání uhlí a nahradit jej čistšími zdroji energie (zejména OZE).²² S tzv. odklonem od uhlí dojde sice ke snížení míry poškozování ovzduší, nicméně způsobí nové problémy, zejména sociálně-ekonomické povahy, pro tzv. uhelné regiony (Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký kraj) kde je velké množství lidí a obcí závislých na uhelném průmyslu.²³ Tyto negativní dopady odklonu od uhlí se v rámci evropské politiky soudržnosti, snaží zmírnit evropský dotační program Spravedlivá transformace (transformací je zde myšleno přeměna na klimaticky neutrální ekonomiku v souladu s cíli EU z The Green Deal²⁴), schválený dne 26. září 2022 Evropskou Komisí²⁵, resp. tuzemský Operační program Spravedlivá transformace pro období 2021 - 2027 (dále „OPST“)²⁶. Vypracovaný na základě tzv. Plánu spravedlivé transformace, územně-plánovacího dokumentu požadovaným nařízením EP a Rady EU 2021/1056 ze dne 24. června 2021, kterým se zřizuje Fond pro spravedlivou transformaci.²⁷ Plán spravedlivé transformace²⁸ tvořilo Ministerstvo místního rozvoje, za spolupráce s MŽP a dalšími subjekty. Proces žádání o podporu v rámci OPST zajišťuje Státní fond životního prostředí ČR (dále „SFŽP“) jako zprostředkující subjekt. Řídícím orgánem programu je Ministerstvo životního prostředí. Finanční prostředky z fondu mají zmírnit socioekonomické náklady vyvolané klimatickou transformací a podpořit ekonomickou diverzifikaci a přeměnu dotčených území. Podporí se zejména produktivní investice do malých a středních podniků, vzniku nových podniků, výzkumu a inovací, obnovy životního prostředí, ekologické energie, zvyšování kvalifikace a

²¹ Energy Institute [online] [Statistical Review of World Energy](#) z roku 2023

²² MŽP [online] článek [Odklon od uhlí](#)

²³ Státní fond životního prostředí [online] [Operační program Spravedlivá transformace](#)

²⁴ K The Green Deal blíže v bodě 4.5. této práce

²⁵ EK documents [Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 26. září 2022, kterým se schvaluje program Spravedlivá transformace](#)

²⁶ Přehled OPST a jednotlivých dotačních výzev viz. <https://opst.cz/>

²⁷ Fond zřízen nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) [2021/1060](#) ze dne 24. června 2021

²⁸ [PLÁN SPRAVEDLIVÉ ÚZEMNÍ TRANSFORMACE](#)

rekvalifikace pracovníků, programů pomoci při hledání zaměstnání a aktivního začleňování uchazečů o zaměstnání, jakož i přeměna stávajících uhlíkově náročných zařízení.²⁹ Od procesu spravedlivé transformace se očekává, že pomůže zajistit zlepšení kvality ovzduší, posílí energetickou soběstačnost, zajistí intenzivnější orientaci na vývoj technologií, inovace a vytváření nových pracovních míst (na OPST bylo alokováno přes 40 miliard Kč³⁰).

2.2. Jaderná energie

Energie vyrobená štěpnou reakcí či termojadernou fúzí radioaktivního materiálu, zejména obohaceného plutonia, uranu a jeho izotopů, je díky své specifické povaze unikátní a kontroverzní zdroj energie. Neřadíme ji mezi OZE, jelikož využívá radioaktivní těženu rudu, která bude eventuálně vyčerpána, ačkoliv oproti jiným zdrojům až za velmi dlouhou dobu. Některé země jadernou energetiku ze zásady odmítají, díky rizikům a problémům z ní plynoucích. Využití atomové energie, jak bývá také nazývána, v energetickém průmyslu započalo rokem 1954 kdy byla uvedena do provozu první jaderná elektrárna v Obninsku u Moskvy s výkonem 5 MW.

Jadernou energii považujeme za jednu z nízkoemisních, během procesu výroby vzniká cca. 6-12 g CO₂ na kWh, pro srovnání při výrobě energie se slunečního záření fotovoltaikou vznikají emise okolo 30 g CO₂ na kWh. Dle Mezinárodní energetické agentury (dále „IEA“) jsou jaderné elektrárny druhým největším zdrojem nízkoemisní elektřiny na světě, jaderné elektrárny za posledních 50 let uspořily přes 60 miliard tun ekvivalentu emisí CO₂. IEA rovněž varuje státy před odchodem od jaderné energie a doporučuje spoléhat na jadernou energii jako na jeden z významných zdrojů umožňujících dekarbonizaci energetiky v rámci boje proti klimatickým změnám, a to jak prodlužováním životnosti stávajících jaderných elektráren, tak výstavbou nových.³¹ Hlavním environmentálním problémem, který vzniká při výrobě jaderné energie, tedy nejsou emise skleníkových plynů, nýbrž ekologická likvidace použitého jaderného paliva³². Problematika likvidace jaderného odpadu je komplikovaná a opravdu dlouhodobě debatovaná, vyhořelé palivo navíc produkuje mnohem více škodlivého radioaktivního záření než u čerstvého paliva. Pravděpodobně nejlepším způsobem likvidace, je uložení v zatavených ocelových barelech, zalitých nemalou vrstvou betonu ve specializovaných úložištích několik set metrů podzemí. Každá země EU zodpovídá za nakládání se svým radioaktivním odpadem a vyhořelým

²⁹ EK Strategy and Policy [online] [Finanční zdroje pro spravedlivou transformaci](#)

³⁰ SFŽP dokumenty [online] [návrh rozpočtu SFŽP ČR na rok 2024](#) bod 3.2.3 OPST

³¹ International Energy Agency [online] reports [Nuclear Power in a Clean Energy System](#)

³² Např. poločas rozpadu uranu-235 je 30 000 let, tj. odpad je stále radioaktivní a jeho radioaktivita klesne o polovinu každých 30 000 let a než by míra radiace klesla na v přírodě běžnou úroveň trvá až stovky tisíc let.

palivem, konkrétní pravidla a zásady stanovuje směrnice EU č. 2011/70/Euratom o bezpečném nakládání s jaderným odpadem³³.

Kromě problémů spojených s likvidací štěpného odpadu, představuje každá jaderná elektrárna se štěpným reaktorem, byť nepatrnou, možnost přetížení reaktoru a následné řetězové reakce směřující k výbuchu (teoreticky vyloučené u reaktorů využívajících termonukleární fúzi). Nejznámější a nejzávažnější havárie jaderné elektrárny se stala dne 26. dubna 1986 v Ukrajinském Černobyli, kdy došlo k přehřátí a následnému výbuchu reaktoru, kterým došlo k uvolnění radioaktivních částic do okolního prostředí v takové míře, že spad zasáhl velkou část Evropy (dokonce v tisíce kilometrů vzdálených oblastech např. v Německu doporučovali veřejnosti vůbec nevycházet ven). Katastrofou byla kontaminována rozsáhlá část Ukrajiny, Běloruska a Ruska, do dnes jsou oblasti v okolí elektrárny (Černobyl, Pripjat apod.) zamořené do různé míry zbytkovou radiací. Další havárie jaderné elektrárny se poté stala v roce 2011 v Japonské Fukušimě, v důsledku zatopení elektrárny vlnou tsunami. Z těchto důvodů jsme zhruba počátkem 21. století zaznamenali pokles ve využívání jádra jako zdroje energie, např. Německo po Fukušimské havárii prohlásilo, že ukončí provoz všech svých jaderných elektráren do roku 2022 (splnili v roce 2023)³⁴. Až cca. v roce 2021 se situace v Evropě obrátila, válka na Ukrajině podstatně změnila přístup EU k energetické bezpečnosti, a tím i pohled na jadernou energii. V současné době tedy dochází k částečné renesanci jaderné energie v Evropě, včetně u nás v republice, vzhledem k probíhajícímu tendrovému řízení na nový jaderný blok v Dukovanech a probíhajících diskuzích o rozšíření Temelínské jaderné elektrárny. Současný ministr MPO Jozef Síkela uvedl k jaderné energetice následující: „Budoucnost evropské energetiky se bez jádra neobejde. A jaderná energie se zase neobejde bez rovnocenných podmínek pro svůj rozvoj, jako mají ostatní nízkouhlíkové zdroje.“³⁵ Trend výstavby nových jaderných elektráren v současné době pomalu roste, v čele s Francií, která má ambiciózní plány ohledně jaderné energetiky (do roku 2035 chce vystavět nejméně 6 nových bloků).³⁶ Budoucnost jaderné energetiky je tudíž pozitivnější než tomu bylo před pár lety, ovšem stále je nejistá, část zemí následuje kroky Německa a plánují úplně ukončit užívání jádra (např. Španělsko) a část zemí začala stavět své první jaderné elektrárny (např. Polsko).

V roce 1990 připadalo na jaderné elektrárny zhruba 19 % světové produkce elektřiny a v roce 2005 to bylo již pouze 15 %.³⁷ Nicméně jádro je stále nejvíce využívaným zdrojem energie

³³ European Council documents [online] [Směrnice 2011/70/Euratom o bezpečném nakládání s jaderným odpadem](#)

³⁴ Aktuálně.cz [online] článek [V Německu končí jaderná éra, zavírá poslední tři elektrárny](#), z 15. března 2023

³⁵ SÍKELA J. ministr MPO [online] z článku Hospodářských novin [V Evropě se rodí jaderná renesance](#).

³⁶ Hospodářské noviny [online] článek [V Evropě se rodí jaderná renesance](#).

³⁷ Encyklopedie fyziky [online] [Historie a fakta o jaderných elektrárnách](#)

v EU, v roce 2023 bylo jadernými elektrárnami v EU vyprodukováno 589TWh elektrického proudu.³⁸ Na území bývalého Československa byly vybudovány jaderné elektrárny v Jaslovských Bohunicích, v Dukovanech na Třebíčsku (v roce 1991 vyrobila asi 23 % z celkově vyrobené elektřiny v ČR a dodnes společně s Temelínem produkuje kolem 30 % spotřebované elektřiny v ČR³⁹) a později v Temelíně (uvedena do částečného provozu v 2002).

2.3. Obnovitelné zdroje energie

Obnovitelné zdroje energie (dále „OZE“) definuje zákon č. 17/ 1992 Sb., o životním prostředí v § 7 odst. 2 následovně: „Obnovitelné přírodní zdroje mají schopnost se při postupném spotřebovávání částečně nebo úplně obnovovat, a to samy nebo za přispění člověka (případ biomasy).“ Tedy jsou to zdroje, které lze trvale využívat, aniž by hrozilo jejich vyčerpání či zužitkování. Další zákonnou definici nalezneme v zákoně č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie, v § 2 odst. 1, bod a): Obnovitelnými zdroji se pro účely zákona rozumí obnovitelné nefosilní zdroje energie, jimiž jsou energie větru, energie slunečního záření (termální a fotovoltaická), geotermální energie, energie okolního prostředí, energie z přílivu nebo vln a jiná energie z oceánů, energie vody, energie biomasy a paliv z ní vyráběných, energie skládkového plynu, energie kalového plynu z čistíren odpadních vod a energie bioplynu.

Hlavní přínos OZE je jejich využití jako nízkoemisní alternativa jiných zdrojů energie, zejména k fosilním palivům a zvýšení diverzifikace zdrojů energie. OZE mají oproti konvenčním palivům nízký dopad na životní prostředí (nedochází k těžbě, menší míra emisí CO₂, nižší šance havárií). Jejich využívání propagují převážně Evropské státy, EU spatřuje ve využití OZE cestu ke snížení emisí skleníkových plynů, resp. do budoucna až ke klimatické neutralitě a velká část moderní energetické regulace EU se zabývá právě podporou čím dál většího využívání OZE. OZE zajišťovaly pouze asi 11,7 % celkové globální spotřeby elektřiny v roce 2020⁴⁰ (v ČR se na celkové hrubé výrobě elektřiny OZE podíleli cca. 12,7 % v roce 2020).⁴¹

2.3.1. Solární energie

Energie vyrobená v jádru Slunce, na Zemi dopadající v podobě slunečního záření, je jedním z předpokladů existence života na naší planetě a představuje v různých formách většinu energie vyskytující se na planetě.⁴² Často bývá využívání energie slunečního záření označováno

³⁸ Stavebniserver.com [online] článek [2023: V EU i v ČR významně klesla spotřeba i výroba elektřiny](#)

³⁹ ČEZ [online] článek [Historie a současnost EDU](#)

⁴⁰ BP [online] [Statistical review of world energy 2020](#) str. 53-54

⁴¹ MPO [online] statistika [Obnovitelné zdroje energie v roce 2020](#)

⁴² MUSIL, P. Globální energetický problém a hospodářská politika: se zaměřením na obnovitelné

jako nejčistší a ekologicky nejvýhodnější způsob výroby energie, zejména elektřiny, ale i tepelné energie. Oproti jiným zdrojům, je ovlivňována faktory jako je zeměpisná poloha, nadmořská výška, roční doba, míra srážek a oblačnosti v dané oblasti a míra znečištění ovzduší. Podle těchto podmínek zjistíme, jestli je na daném místě využívání solární energie jako zdroje efektivní.

Nevýhodou jsou poměrně velké investiční náklady, které se snaží dorovnat stát různými dotačními a dalšími prostředky. V zákoně č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z OZE, dokonce zavedl garantovanou dobu návratnosti investic do fotovoltaiky, která byla 15 let. Jelikož se jedná o OZE, mají výrobci právo na prioritní připojení do přenosové soustavy a s ohledem na tehdejší mechanismu podpory OZE (převážně formou pevných výkupních cen) se v ČR cca. před 20 lety odstartoval boom fotovoltaiky. Díky garanci výnosů ze strany státu, se situace v ČR dostala skoro až do absurdních rozměrů, movitější investoři začali stavět na rozsáhlých plochách fotovoltaické elektrárny ve velkém a brzy došlo k několikanásobnému překročení kapacit elektrizační soustavy. Po změně mechanismu podpory OZE⁴³ a úpravě podpory fotovoltaických elektráren, se poptávka po fotovoltaike na pár let částečně snížila (přestali být tolik výnosné). Ovšem díky nedávnému zdražování elektrické energie a dalším faktorům (včetně rostoucího zájmu o ochranu životního prostředí), se v současné době hovoří o ještě větším boomu fotovoltaiky než v minulých dekádách. V roce 2022 se hovořilo o rekordním počtu nově postavených solárních elektráren od začátku využívání tohoto OZE. Rekord byl opět pokořen v roce 2023 kdy se v ČR celkem postavilo 82 799 solárních elektráren.⁴⁴ S tím, že v dalších letech se očekává ještě větší nárůst, vzhledem k tomu, že se plánuje zaměření ne toliko na domácnosti (jako bylo doposud), ale více na firmy, resp. firemní budovy.

V rámci celé EU bylo solárními elektrárnami v roce 2023 vyrobeno 8 % z celkově vyrobené elektrické energie v EU, a podle plánů do budoucna by elektřinu vyrobenou ze slunečního záření chtěla unie ztrojnásobit do roku 2030 (což by odpovídalo více než polovině celkové elektřiny vyrobené ze všech OZE v roce 2023).

2.3.2. Větrná energie

Energie větru, slouží lidstvu již řadu století a je jedním z nejstarších využívaných zdrojů energie na planetě (plachty lodí, větrné mlýny apod.). Jeho využívání pro výrobu elektrické energie, ale započalo až v druhé polovině minulého století. Větrné elektrárny užívají kinetickou energii větru k pohánění turbín produkujících elektřinu (princip je obdobný jak u vodních

zdroje. Praha: C.H. Beck 2009 str. 11

⁴³ K mechanismům podpory OZE viz. kapitola Zákon o POZE

⁴⁴ Solární asociace [online] [Data solární asociace za rok 2023 a vývoj trhu v roce 2024](#)

elektráren). Při provozu nevzniká žádný odpad ani nejsou produkovány žádné skleníkové plyny. Jediný vliv na okolní prostředí mají větrné elektrárny v podobě hluku, resp. vibrací, který je ve větší míře škodlivý lidskému zdraví i živočichům v okolí.⁴⁵ Otázkou vlivu výstavby větrné elektrárny na její okolí se zabýval i Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku NSS 1498/2008 Sb., konkrétně se v případě jednalo o kasační stížnost společnosti s ručením omezením proti rozhodnutí Krajského úřadu v Pardubicích o nepovolání výstavby větrné elektrárny z důvodu nadměrného zásahu do okolní krajiny. a soud v rozsudkové větě uvedl následující: „Zájem na hospodářském přínosu podle § 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, nemůže vyvážit zájem na ochraně před rušivým zásahem do krajinného rázu. Není proto dána ani zákonná povinnost, aby v každém jednotlivém případě, bez ohledu na povahu a rozsah zasažení krajinného rázu, bylo zkoumáno, zda ekonomický přínos stavby nevyvažuje zásah do krajinného rázu. Posouzení ekonomických přínosů tak není v řízení podle § 12 odst. 2 cit. zákona rovnocennou otázkou ve vztahu k vlastnímu zkoumání možnosti snížení či ovlivnění krajinného rázu.“⁴⁶ Čímž soud konstatoval, že ačkoliv ekonomický zájem na výstavbě daného zařízení může být dle posudků značný, samotný hospodářský (i environmentální) výnos, ale není dostačujícím důvodem pro zásah do krajiny.

Podíl větrné energie na celkově vyrobené elektřině v EU činil v roce 2023 18 %, což řadí větrnou energii jako druhý nejvíce využívaný zdroj energie v EU. Nejvíce elektřiny z větru se vyrobilo v Německu, Španělsku a Švédsku. Na rozdíl od solárních elektráren, ale není zvýšení výroby způsobeno navyšováním instalovaného výkonu (ačkoliv se do budoucna očekává mnohem rozsáhlejší výstavba větrných elektráren v EU i v ČR), nýbrž spíše příznivými povětrnostními podmínkami.⁴⁷

2.3.3. Vodní energie

Voda je dalším již dlouho využívaným zdrojem energie, krom vodních mlýnů, čerpadel a obdobných mechanismů, se užívala převážně při transportu, ale i v primitivních hydraulických zařízeních. V současnosti patří k jednomu z nejvíce využívaných zdrojů energie na světě, samozřejmě pouze v zemích, kde její efektivní využívání umožňují geografické a klimatické podmínky. První vodní elektrárna na světě byla postavena na řece Niagara v roce 1896.⁴⁸

⁴⁵ Hlučnost elektrárny nesmí dle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 13/1977 Sb., o ochraně zdraví před účinky hluku a vibrací, překročit hranici 50dB ve dne a 40dB v noci.

⁴⁶ Nejvyšší správní soud, sbírka rozhodnutí č. 3/2008 [online] [NSS 1498/2008](#)

⁴⁷ Stavebniserver.com [online] článek [2023: V EU i v ČR významně klesla spotřeba i výroba elektřiny](#)

⁴⁸ KOL. AUTORŮ [Obnovitelné zdroje a možnosti jejich uplatnění v České republice](#) [online]. Praha: ČEZ, 2007.

Tuzemské podmínky nejsou v porovnání s jinými státy (např. Německo a Norsko) ideální pro využití vodné energie ve značném rozsahu. Přesto je v ČR hojně využívána, zejména roste zájem o menší výrobní zařízení, které sice nevyrobí tolik elektřiny jako velké vodní elektrárny, ale zato je jejich dopad na životní prostředí podstatně nižší.

2.3.4. Energie biomasy a bioplynu

Pod pojem biomasa řadíme biologicky rozložitelnou část produktů, odpadů a zbytků biologického původu ze zemědělství, z lesnictví a souvisejících odvětví a z rybolovu a akvakultury, včetně rostlinných a živočišných látek, jakož i biologicky rozložitelná část odpadů, včetně průmyslových a komunálních odpadů biologického původu.⁴⁹ Existuje tedy několik druhů biomasy dle jejího původu, např. lesní biomasa či zemědělská biomasa. Za bioplyn označujeme plyn uvolňovaný při některých procesech zpracování a přeměně biomasy, je tvořen převážně metanem, který se dále využívá jako zdroj energie. Při spalování nebo přeměně biomasy dochází k uvolnění energie, kterou lze využít obdobně jako energii z fosilních paliv, ačkoliv při jakémkoliv spalování dochází k uvolňování CO₂, či jiných škodlivých emisí, oproti fosilním palivům je zde podstatně menší dopad na životní prostředí. Zejména při zohlednění celého koloběhu tvorby a užití biomasy, jelikož opětovným zasetím či zalesněním, dochází k tvorbě kyslíku danými rostlinami před jejich konečném zužitkování. Biomasu řadíme mezi OZE, jelikož rostliny, z kterých se primárně získává, lze znovu vypěstovat (zbytky z lesního, zemědělského a potravinářského průmyslu se také stále opětovně vytváří). Jedna z hlavních výhod biomasy jako zdroje energie, je že umožňuje efektivní zpracování de facto zbytků a odpadů biologické povahy (nejen z průmyslu ale i od domácností), které by jinak skončily na skládce.

Biomasu lze nejjednodušeji využít přímým spalováním k výrobě elektřiny či tepla (resp. i při kombinované výrobě), vhodné např. pro lesní biomasu, tj. dřevní odštěpky a zbytky. Ovšem tento způsob výroby energie není vhodný pro všechny typy biomasy. Dalšími způsoby užití biomasy k výrobě energie je tzv. zplyňování biomasy, tedy proces jejího zahřívání bez přístupu kyslíku, kdy dochází k přeměně biomasy na bioplyn či biokapalinu, z kterých se následně energie vyrábí. Dalším způsobem je anaerobní digesce, což je chemický proces, při kterém mikroorganismy rozkládají biomasu a tím dochází k uvolňování bioplynu, vhodné např. pro biomasu jako je odpadní voda, potravinové zbytky, hnůj. Biomasu lze též zpracovat fermentací, neboli kvašením, což je proces při kterém dochází k přeměně cukrů v biomase na bioetanol, tedy kapalné biopalivo využívané např. v dopravě.

⁴⁹ Definice dle § 2 odst. 1 bod b) zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie

Oproti jiným OZE, je nutné zmínit, že zejména udržitelnost biomasy jako zdroje energie vyžaduje dlouhodobější plánování a je nutné zohlednit vliv produkce biomasy na půdu či spotřebu vody, které při nadměrném využití mohou v důsledku působit velmi škodlivě nejen na životní prostředí, ale i např. na potravinovou soběstačnost státu. Využívání biomasy jako OZE, má stále více rostoucí význam v EU, v současné době tvoří zhruba dvě třetiny energie vyrobené z OZE v rámci EU.⁵⁰ Udržitelné a efektivní využívání biomasy považuje EU za jeden z hlavních způsobů, kterými chce dosáhnout naplnění klimatických cílů o snížení emisí a cílů spjatými s využíváním OZE stanovených Evropskou Green Deal a zajistit nezávislost EU na importu fosilních paliv. Význam biomasy jako jednoho z primárních OZE do budoucna nám rovněž indikuje čím dál větší růst podpory výzkumu nových technologií a objevování nových biopaliv, zejména z dosud nevyužitelných surovin či odpadních produktů.

2.3.5. Geotermální energie

Za geotermální energii označujeme OZE využívající přírodní tepelnou energii uloženou pod zemským povrchem k výrobě tepla či elektřiny. Zdroji přírodní tepelné energie jsou původní teplo zemského jádra, rozpad radioaktivních prvků, pohyb tektonických desek a energie slapových sil.⁵¹ Tepelná energie planety se v přírodě projevuje zejména prostřednictvím sopečné aktivity, horkých pramenů a gejzírů. Přestože obecně řadíme geotermální energii k OZE, některé zdroje této energie mohou být postupně vyčerpány. Její prvotní využívání sahá až do starověku, kdy byly užívány termální prameny zejména k lázeňským účelům v Římě, či např. Japonsku. Nicméně její využití k výrobě elektřiny v geotermálních elektrárnách započalo až v ranném 20. století, s tím, že první geotermální elektrárna byla otevřena v Itálii v roce 1904. V ČR není tento zdroj energie moc rozšířen ani využíván oproti jiným zemím, jediná geotermální teplárna se u nás nachází v Děčíně. V současné době je geotermální energie nejvíce užívána na Islandu kde až 85 % všech budov využívá k vyhřívání právě geotermální energii. Dalšími zeměmi, které geotermální energii užívají ve větším měřítku jsou Nový Zéland, Filipíny, USA, Francie, Itálie, Velká Británie, Švýcarsko nebo i Německo. Udává se, že v současné době je využito pouze cca. 1 % z potenciálu geotermální energie na světě.⁵²

⁵⁰ Článek agriculture.ec.europa.eu/je-biomasa-opravdu-udrizitelna/ [online]

⁵¹ Energie slapových sil vzniká třením vodních mas o sebe a o pevninu

⁵² Článek <https://oenergetice.cz/elektrina/geotermalni-energie> [online]

2.4. Energie vodíku

V současné době se význam energie vodíku jako čistého a udržitelného paliva stále zvětšuje. Vodík lze v energetice využívat jako vstupní surovinu, palivo, nebo nosič a úložiště energie, jeho nejdůležitějším aspektem je, že při jeho používání neuvolňuje CO₂ a téměř neznečišťuje ovzduší.⁵³

Vodík lze vyrábět několika různými procesy, ekologicky nejvhodnějším je výroba vodíku elektrolýzou vody za použití elektřiny vyprodukované z jiných OZE. Resp. ekologická čistota tohoto procesu výroby vodíku se tudíž odvíjí od užití vstupní elektřiny. Lze tedy docílit výroby vodíku při které je emise skleníkových plynů prakticky nulová, tzv. zelený vodík, nebo čistý vodík (např. užitím solární energie jako vstupu výroby) a díky užití OZE snadno udržitelná. EU do budoucna spatřuje ve využití energie vodíku cestu k dekarbonizaci průmyslu, energetiky i dopravy. Dle strategické vize klimaticky neutrální EU zveřejněné v listopadu 2018⁵⁴ se má podíl vodíku na energetickém mixu v Evropě do roku 2050 navýšit ze současných 2 % na 13 až 14 %.⁵⁵

Vodík má potenciál stát se jedním z hlavních zdrojů energie v Evropě v rámci přechodu na bezemisní hospodářství. Ovšem i přes velký objem investic ze strany EU a jednotlivých států (nejvíce investuje Německo) do využití energie vodíku čelí toto rychle se rozvíjející odvětví podstatným výzvám. Výroba čistého vodíku je stále ekonomicky nevýhodná oproti užití jiných méně ekologických paliv. Zejména je nutné vybudovat kompletní novou infrastrukturu pro přepravu, skladování a následnou distribuci vodíku ke koncovým uživatelům po celé Evropě. Dle současných plánů chce EÚ uzavřít v budoucnu mezinárodní dohody s mimoevropskými státy v oblastech s velkým potenciálem pro výrobu čistého vodíku a zajistit tak jeho import, jako např. oblast Severní Afriky díky velkému pobřeží a míře slunečního záření. Dále je rovněž nutné vytvořit jednotnou Evropskou regulaci pro bezpečné využívání energie vodíku. Z povahy těchto překážek je patrné, že pro vybudování funkčního dynamického vodíkového ekosystému v Evropě musí spolupracovat všechny subjekty, veřejné i soukromé, na evropské, celostátní a regionální úrovni.⁵⁶

⁵³Evropská komise, [Vodíková strategie pro klimaticky neutrální Evropu](#), z 8. července 2020 [online] str. 1 odst. 1

⁵⁴EK, [Čistá planeta pro všechny Evropská dlouhodobá strategická vize prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální ekonomiky](#), z 28. listopadu 2018 [online]

⁵⁵Evropská komise, [Vodíková strategie pro klimaticky neutrální Evropu](#), z 8. července 2020 [online] str. 1 odst. 5

⁵⁶Evropská komise, [Vodíková strategie pro klimaticky neutrální Evropu](#), z 8. července 2020 [online] str. 3 odst. 2

3. Mezinárodní vývoj ochrany životního prostředí

3.1. Stockholmská konference

Organizace spojených národů („OSN“) založená 26. června 1945, jenž zahrnovala tehdejší Československou republiku, též od svého vzniku poukazovala na nutnost mezinárodní spolupráce v oblasti energetiky a zamezení nadměrného znečišťování životního prostředí do budoucna. Konkrétně se touto problematikou zabývala historická konference OSN o lidském životním prostředí ve Stockholmu roku 1972⁵⁷, tzv. „Stockholmská konference“, kde usilovali o vymezení hlavních příčiny znečišťování životního prostředí s důrazem na budoucí vývoj a rovněž chtěli poukázat na mezinárodní povahu nebezpečí jenž může znečišťování životního prostředí způsobit. Stockholmská konference se považuje za zlomový bod minulého století z hlediska ochrany životního prostředí na globální úrovni. Až v rámci Stockholmské konference byla poprvé systematicky řešena problematika znečišťování ovzduší na nadnárodní úrovni.⁵⁸

Výsledkem této konference byla závěrečná zpráva, kterou můžeme rozdělit na 2 hlavní části, jednak na tzv. Stockholmskou deklaraci (Declaration of the United Nations conference on the Human environment) a na Akční plán pro lidské prostředí (Action plan for the Human environment). Stockholmskou deklaraci můžeme dále dle obsahu rozdělit na 3 jednotlivé části. První část deklarace obsahuje úvod problematiky a argumentaci pro potřebu mezinárodní spolupráce na poli ochrany životního prostředí. Druhá část deklarace se skládá ze 7 prohlášení, první z prohlášení je konstatování, že soudobý člověk přetváří své prostředí, tak jako nikdy dříve, přičemž přírodní i kulturní složky jeho životního prostředí jsou základními předpoklady pro lidský blahobyt. Na to logicky navazuje prohlášení druhé, které apeluje na ochranu životního prostředí po celém světě. Třetí až páté prohlášení upozorňuje na problémy soudobého životního prostředí (jako je chemické znečištění jeho složek, destrukce a vyčerpání neobnovitelných zdrojů, problémy rozvojových zemí, riziko spojené s přelidněním). Šesté a sedmé prohlášení nabádá k řešení problémů napříč institucemi a občanskou společností po celém světě a k zachování dobrého stavu životního prostředí pro příští generace, tato prohlášení lze považovat za jedno z prvních vyjádření zásady trvale udržitelného rozvoje. Tato zásada byla na mezinárodní úrovni později definována ve zprávě Světové komise pro životní prostředí a rozvoj „Naše společná budoucnost“ z roku 1987, spočívá v nutnosti dbát na takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává

⁵⁷UN Documents. [Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment](#) [online]

⁵⁸DAMOHOŘSKÝ, M. a kol., Právo životního prostředí. 3. vyd. 2010 Praha: nakladatelství C. H. Beck, str. 102

možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.⁵⁹⁶⁰

V třetí části deklarace OSN je 26 relativně obecných, vůdčích principů týkajících se udržitelného rozvoje včetně ochrany životního prostředí, jenž navazují na předchozí prohlášení a vytváří základní ideologický rámec OSN (např. je třeba chránit přírodní zdroje, neobnovitelné zdroje musí být sdíleny a nevyčerpány, znečištění nesmí překročit samočisticí schopnost prostředí, pro zlepšení životního prostředí je potřeba vývoj, rozvojové země potřebují pomoc atd.).

Výstupem Stockholmské konference je též Akční plán pro lidské prostředí. Tento akční plán předkládá soubor nezávazných doporučení (celkem 109 doporučení) konkrétnější povahy, oproti předcházející deklaraci. Doporučení se týkají širokého záběru otázek, počínaje regulací územního plánování, správy využití a spotřeby přírodních zdrojů, identifikace původců znečištění a jejich kontrola, či vzdělávání a poskytování informací o životním prostředí.

3.2. Summit Země

Dalším historickým mezníkem pro ochranu životního prostředí byla Konference OSN o životním prostředí a rozvoji, probíhající 3.-14. června 1992 v Riu de Janeiru (tzv. Earth Summit neboli Summit Země). Na této konferenci, konané u příležitosti 20. výročí Stockholmské konference, společně jednali zástupci celkem 179 zemí.⁶¹ Na summitu Země bylo přijato a podepsáno několik velice významných ekologicky zaměřených mezinárodních úmluv, které ovlivňují globální ochranu životního prostředí dodnes. Konkrétně šlo o právně závaznou Rámcovou úmluvu OSN o změně klimatu (the United Nations Framework Convention on Climate Change) a Úmluvu o biologické rozmanitosti (the Convention on Biological Diversity). Právně nezávazné, nicméně též důležité dohody a deklarace: Deklaraci Konference OSN o životním prostředí a rozvoji (dále „Deklarace z Ria“), tzv. Agendu 21 a Zásady obhospodařování lesů. Summit Země dále vedl ke vzniku Komise pro udržitelný rozvoj (the Commission on Sustainable Development).⁶²

⁵⁹Komentář k zákonu o EIA 1. vydání, 2015, L. Bahýřová s. 10 komentář k § 1 bod III. Účel posuzování odst. 3, věta druhá

⁶⁰V právním řádu ČR definuje trvale udržitelný rozvoj § 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

⁶¹UN documents [online] článek [A new blueprint for international action on the environment](#), odst. 1 věta. 2

⁶²UN documents [online] článek [A new blueprint for international action on the environment](#), odst. 5

3.2.1. Rámcová úmluva OSN o změně klimatu

Nejvýznamnější z úmluv přijatých na Summitu Země je Rámcová úmluva OSN o změně klimatu⁶³ (dále „Úmluva“), která vstoupila v platnost dne 21. března 1994, byla první mezinárodní dohodou, která uznala problematiku spojenou s postupnými změnami životního prostředí způsobenými člověkem a dodnes se považuje za klíčový nástroj pro globální spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí. Úmluva stanovila rámec pro mezinárodní fórum o možném řešení problémů spojených s probíhající změnou klimatu, tato jednání zahrnují zejména problematiku snižování emisí skleníkových plynů⁶⁴, zmírňování nepříznivých účinků změny klimatu i finanční a technologickou podporu rozvojovým zemím. Úmluva definuje "nepříznivé účinky změny klimatu" v čl. 1, bod 1., jako takové změny ve fyzickém prostředí nebo v biotě v důsledku změny klimatu, které mají výrazně škodlivé účinky na složení, regenerační schopnosti či produktivitu přirozených a řízených ekosystémů, nebo na činnost sociálně-ekonomických systémů, nebo na lidské zdraví a blahobyt. Česká republika Úmluvu podepsala dne 13. 6. 1993 a ratifikovala ji dne 7. 10. 1993 (k datu vypracování práce má Úmluva 198 smluvních stran).⁶⁵ Úmluva je založena na čtyřech hlavních principech: principu mezigenerační spravedlnosti (tj. chránit životní prostředí ve prospěch i budoucích generací), principu společné ale diferenciované odpovědnosti (ekonomicky vyspělejší země logicky produkují více emisí, jsou více odpovědní za způsobení rostoucí koncentrace skleníkových plynů) a na principu tzv. předběžné opatrnosti (princip přístupu k řízení rizik: pokud existuje možnost, že určitá politika nebo opatření může veřejnosti nebo životnímu prostředí způsobit škodu, a pokud ještě neexistuje vědecká shoda, příslušná politika či opatření by neměli být realizovány)⁶⁶. V průběhu budoucích let se Úmluva stala základem pro další mezinárodní dohody a iniciativy ochrany životního prostředí, mezi nejvýznamnější řadíme Kjótský protokol a Pařížskou dohodu.

⁶³Ministerstvo životního prostředí [online] [Rámcová úmluva OSN o změně klimatu](#) český překlad

⁶⁴Úmluva definuje skleníkové plyny v čl. 1 bod 5., jako ty plynné složky atmosféry, jak přírodní, tak antropogenní, které absorbují a opětovně vyzařují infračervené záření

⁶⁵Ministerstvo životního prostředí [online] článek [Rámcová úmluva OSN o změně klimatu](#), odst. 1

⁶⁶EU [online] Shnutí právních předpisů EU, [Zásada předběžné opatrnosti](#)

3.2.2. Úmluva o biologické rozmanitosti

Další z významných právně závazných mezinárodních úmluv přijatých na Summitu Země a pro oblast ochrany životního prostředí rovněž jednou z nejdůležitějších mezinárodních dohodou, je Úmluva o biologické rozmanitosti,⁶⁷ která vstoupila v platnost dne 3. prosince 1993 a která má k datu vypracování práce 196 signatářských zemí včetně ČR a EU (ČR podepsala 4. června 1993).⁶⁸ Cíle této úmluvy, které mají být v souladu s jejími příslušnými ustanoveními sledovány, jsou ochrana biodiverzity, trvale udržitelné využívání jejích složek a spravedlivé a rovnoměrné rozdělení přínosů plynoucích z využívání genetických zdrojů, včetně odpovídajícího přístupu ke genetickým zdrojům a odpovídajícího předávání příslušných technologií při zohlednění všech práv na tyto zdroje a technologie, včetně odpovídajících způsobů financování⁶⁹. Jedná se tedy o globální multilaterální rámcovou dohodu, která zahrnuje regulaci ochrany různých složek živé přírody v jejich vzájemné interakci a při jejich využívání. Později byla úmluva rozšířena o Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti z roku 2000 a Nagojský protokol o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém a rovnocenném sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání z roku 2010. Cartagenský protokol se zaměřuje na předcházení poškození biodiverzity při přepravě živých modifikovaných organismů, při nakládání s nimi a jejich využívání, zejména v přeshraničním kontextu, s přihlédnutím k rizikům pro lidské zdraví.⁷⁰ Nagojský protokol rozvádí přístup ke genetickým zdrojům a sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání, tj. specifikuje jeden z hlavních 3 cílů Úmluvy o biologické rozmanitosti. Cílem protokolu je vytvořit transparentní pravidla pro přístup ke genetickým zdrojům (na základě předchozího informovaného souhlasu) a zajistit spravedlivé sdílení přínosů mezi jejich poskytovateli a uživateli (v souladu se vzájemně dohodnutými podmínkami). Sdílení přínosů je zároveň motivačním opatřením na ochranu a udržitelné využívání biologické rozmanitosti.⁷¹

3.2.3. Kjótský protokol

Kjótský protokol, přijatý v roce 1997 v japonském městě Kjóto, byl prvním právně závazným globálním nástrojem pro omezení emisí skleníkových plynů přijatých v rámci Úmluvy.

⁶⁷ „Biodiverzita“ znamená variabilitu všech žijících organismů včetně ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí; zahrnuje diverzitu v rámci druhů, mezi druhy i diverzitu ekosystémů. Definice z Čl. 2, odst. 1 úmluvy

⁶⁸ MŽP [online] článek [Úmluva o biologické rozmanitosti](#) odst. 3

⁶⁹ 134/1999 Sb., Úmluva o biologické rozmanitosti Čl. 1

⁷⁰ EU [online] shrnutí [Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti](#) odst. 1 cíle protokolu

⁷¹ Ministerstvo životního prostředí [online] článek [Genetické zdroje: přístup a sdílení přínosů v souvislosti s Nagojským protokolem](#) odst. 1

Protokol podepsalo k datu vypracování práce celkem 192 zemí, ČR podepsala protokol 23. listopadu 1998 a k jeho ratifikaci došlo 15. listopadu 2001⁷². Signatářské státy uvedeny v příloze I. Úmluvy se v protokolu zavázaly do konce prvního kontrolního období (tj. do roku 2012) snížit emise skleníkových plynů nejméně o 5,2 % ve srovnání se stavem v roce 1990⁷³. V prosinci 2012 byl na konferenci v Dauhá schválen dodatek, kterým byla prodloužena platnost protokolu až do roku 2020, tj. tzv. druhé kontrolní období, které bylo stanoveno na osm let (období 2013-2020). EU a jejich 28 členských států (včetně ČR) se zavázala snížit do roku 2020 emise skleníkových plynů o 20 % v porovnání s rokem 1990, v souladu s cílem formulovaným v příslušných předpisech EU přijatých v rámci klimaticko-energetického balíčku z roku 2009. Vzhledem k tomu, že se ke druhému kontrolnímu období připojila pouze část zemí přílohy I Úmluvy a Kjótský protokol není závazný pro rozvojové země (včetně Číny, Indie, Brazílie atd.), budou závazky států dle protokolu do roku 2020 pokrývat odhadem pouze 15 % celosvětových emisí skleníkových plynů.⁷⁴

3.2.4. Pařížská dohoda

Pařížská dohoda představuje v současnosti asi nejdůležitější mezinárodní dohodu v boji proti globálnímu oteplování a dalším klimatickým změnám. Dohoda byla přijata na 21. konferenci smluvních stran Úmluvy v Paříži v roce 2015, podepsána ČR byla dne 22. dubna 2016 a vstoupila v platnost dne 4. listopadu 2016, k datu vypracování této práce má Pařížská dohoda 195 signatářů. Dohoda vymezuje svůj cíl v článku 2, kromě podporování provádění Úmluvy, jako zlepšení globální reakce na hrozby změny klimatu, a to v návaznosti na udržitelný rozvoj a úsilí o vymýcení chudoby.⁷⁵ Tohoto cíle chce dosáhnout snahou o udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranicí 2 °C oproti hodnotám naměřeným před průmyslovou revolucí a pokračováním v úsilí o omezení nárůstu průměrné globální teploty pod hranici 1,5 °C. Dále navýšením schopnosti států přizpůsobit se nepříznivým dopadům změny klimatu a posílit odolnost vůči změně klimatu a nízkoemisního rozvoje způsobem, který neohrozí produkci potravin. Také sladěním finančních toků s nízkoemisním rozvojem.⁷⁶

⁷²Ministerstvo zahraničních věcí, [online] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě Organizace spojených národů o změně klimatu č. 81/2005 Sb. m. s.

⁷³Pozn.: V roce 1990 činil objem emisí na území dnešní Evropské unie 4,9 miliard tun CO₂. V roce 2021 to bylo 3,5 miliard tun, tudíž došlo v tomto období ke snížení emisí skleníkových plynů na území EU o cca 28 %. Viz graf [Infografika vývoje emisí v EU](#)

⁷⁴Ministerstvo životního prostředí [online] článek [Kjótský protokol](#), odst. 1

⁷⁵ Pařížská dohoda čl. 2 odst. 1

⁷⁶ Pařížská dohoda čl. 2 odst. 1 bod a), b), c)

Každá strana dohody si proto měla připravit, sdělit a hlavně dodržet tzv. vnitrostátně stanovené příspěvky, tedy cíle, kterých chce země dosáhnout pro naplnění účelu dohody, zejména pro snížení emisí skleníkových plynů. Rovněž by strany dohody měly pravidelně předkládat a aktualizovat adaptační sdělení, která zahrnují jejich priority, provádění a potřebu podpory, plány a opatření.⁷⁷ Všechny tyto plány a zprávy nejsou přímo z dohody pro smluvní strany nijak zavazující, signatáři mají pouze povinnost pravidelných aktualizací a podávání zpráv o pokroku v plnění svých cílů. Dohoda vyžaduje velkou mírou transparentnosti, od které si slibuje postupné zvyšování ambic smluvních stran plnit cíl dohody.

Pařížská dohoda je postavena na zásadě rovnosti za současného uznání podstatných rozdílů mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi, smluvní strany rozvinutých zemí se proto v rámci dohody zavázaly poskytnout finanční pomoc státům z rozvojových zemí.⁷⁸ Ostatní státy, dohoda nabádá k dobrovolnému poskytování podpory rozvojových zemí, nicméně závazek poskytnout ji nemají.

⁷⁷ Pařížská dohoda čl. 7 odst. 10

⁷⁸ Pařížská dohoda čl. 9 odst. 1

4. Vývoj Evropského energetického práva

4.1. Brzký vývoj a jeho vliv na integraci v Evropě

Efektivní využívání energetických zdrojů a kontrola nad jejich využitím, byly jedním z nejdůležitějších faktorů pro vznik prvních nadnárodních evropských společenství. Po druhé světové válce docházelo k většímu sblížení mezi evropskými státy, zejména mezi Německem a Francií, tehdejší francouzský ministr zahraničí Robert Schuman ve vládní deklaraci z 9. května 1950⁷⁹ představil svůj plán pro poválečnou integraci Evropy, jehož hlavním záměrem bylo především předejít vzniku dalšího konfliktu v Evropě. Jedním z prvních kroků Schumanova plánu směřujícího k zabránění vzniku dalšího konfliktu v Evropě bylo založení Evropského společenství uhlí a oceli (dále „ESUO“), poněvadž kdo kontroluje produkci těchto strategicky důležitých surovin jako je uhlí a ocel, přímo kontroluje i schopnost jednotlivých států vést válku. ESUO bylo založeno tzv. Pařížskou smlouvou, která vstoupila v platnost 23. července 1952 a bývá považována za počátek integrace v rámci Evropy vedoucí až k vzniku dnešní Evropské unie, původními signatáři Pařížské smlouvy byly Francie, Spolková republika Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko.

Dalším integračním krokem na poli energetiky byla kolektivní koordinace výroby štěpného materiálu, předcházení jeho zneužití k válečným účelům a výzkumu pro jeho další mírová užití. Za tímto účelem bylo založeno Evropské společenství pro atomovou energii (dále „Euratom“) a to současně se založením Evropského hospodářského společenství (dále „EHS“), které si kladlo za cíl vytvořit sjednocený evropský trh postavený na svobodách pohybu zboží, osob, kapitálu a služeb. Tyto dvě zakládací smlouvy byly podepsány dne 25. března 1957 v Římě, opět stejnými šesti signatáři jako v případě Pařížské smlouvy a dnes bývají souhrnně nazývány jako tzv. Římské smlouvy. Z preambulí těchto tří zakládacích smluv je zjevné, že za vytvořením hospodářsko-politických sdružení ESUO, Euratom a EHS stojí stejná myšlenka, tj. vize jednotné Evropy. ESUO, Euratom a EHS byli později sloučeny do jediného sdružení, a to do Evropského společenství (dále „ES“) na základě tzv. slučovací smlouvy z roku 1965, které fungovalo až do roku 2009, resp. do ratifikace Lisabonské smlouvy, na jejímž základě se stala právním nástupcem Evropského společenství Evropská unie (dále „EU“), pouze Euratom si ponechal částečně nezávislé postavení a existuje do dnes.

⁷⁹ [Článek EU Schumanova deklarace](#)

4.2. Evropská energetická charta

Důležitým krokem k vytvoření mezinárodní spolupráce pro oblast energetiky v Evropě byla iniciativa Evropské energetické charty (Energy charter process)⁸⁰, která vznikla v reakci na konec Studené války mezi USA a Sovětským svazem na počátku 90. let minulého století. S tím spojené ukončení „Arms race“ (tj. závod ve zbrojení) mělo velice významný dopad na globální ekonomiku. Evropské státy spatřili v ukončení Studené války příležitost odstranit, či alespoň zmírnit dosavadní rozdíly (primárně ekonomické) mezi východním a západním blokem států, což vedlo k iniciaci procesu přijetí společné Energetické charty. Oblast energetiky byla zvolena, jak již v této práci uvádím, z důvodu rostoucí faktické nezbytnosti mezinárodní spolupráce na poli energetiky do budoucna a hospodářského významu energetického průmyslu, jakožto ideální startovací bod procesu sblížování států po pádu Sovětského svazu. Konkrétně Nizozemský předseda vlády Ruud Lubbers vznesl na zasedání Evropské rady v Dublinu roku 1990 návrh na vytvoření společné Evropské energetické sítě (European energy network)⁸¹, jejímž cílem mělo být zajištění podpory ekonomického růstu a zabezpečení plynulých dodávek energií. Tuto ideu Evropská rada přijala pozitivně a vyzvala Komisi Evropských společenství ať se návrhem zabývá podrobněji a připraví konkrétní kroky, kterými lze dosáhnout funkční spolupráce mezi jednotlivými státy za maximálně efektivního využití energetických zdrojů.

Komise ES následně vypracovala dokument Evropské energetické charty v prosinci roku 1991 na Haagské konferenci, formální název dokumentu Energetické charty je The Concluding Document of The Hague Conference on the European Energy Charter, tj. Závěrečný dokument Haagské konference o Evropské energetické chartě (dále „EEC“). V současné době má EEC 66 signatářů včetně EU, EURATOM a od roku 2015 i ČR. EEC představuje politický a hodnotový základ procesu iniciace energetické charty, nicméně Energetická charta má spíše charakter deklarace, tj. je právně nezávazná a nevynutitelná. Tudíž, po všeobecném pozitivním přijetí EEC, bylo nutné vypracovat multilaterální dohodu normativní povahy a vznikla mezinárodní smlouva o energetické chartě (The Energy Charter Treaty, dále „ECT“).

ECT byla podepsána v prosinci 1994 a vstoupila v účinnost 16. dubna 1998, v současné době má smlouva 56 signatářů, obsahuje nejen hlavní principy a obecný rámec mezinárodní spolupráce na poli energetického průmyslu (např. princip více otevřeného trhu, podpory rozvoje), ale také specifická pravidla normativní povahy. Jejím účelem bylo vytvoření stejných normativních pravidel pro všechny signatářské státy a tím zejména vytvořit příznivější prostředí

⁸⁰Časová osa celého procesu iniciativy Energetické charty viz. <https://www.energycharter.org/process/overview/>

⁸¹ European Council, Summit of the European Council in Dublin 25-26 June 1990. [online] <http://aei.pitt.edu/1401/>

pro mezinárodní investice do energetiky a mezinárodní obchod s energií, a dále minimalizovat rizika spojená s investicemi do energetického sektoru. Jedním z primárních principů, na kterých je ECT postavena, je zabezpečení energetické bezpečnosti skrze podporu více otevřeného a více konkurenceschopného trhu s energií, za současného dbání principů trvale udržitelného rozvoje a neomezování suverenity jednotlivých států z hlediska jejich suverénního vlastnického práva k přírodním zdrojům na jejich území.⁸²

Největší důraz klade ECT zejména na regulaci trhu s fosilními palivy, jakožto nejvýznamnější a nejobjemnější úsek energetického průmyslu. Záměr ECT lze rozdělit na 4 relativně široké oblasti: 1) ochrana zahraničních investic v energetickém sektoru 2) vytvoření nediskriminačních podmínek na společném trhu s materiály, produkty či s vybavením a technikou souvisejícím s energetickým průmyslem, včetně norem zajišťujících plynulý transfer energií přes hranice států 3) řešení sporů plynoucích z porušení ECT mezi signatářskými státy navzájem, či sporů mezi investorem a státem 4) podpora zvyšování energetické účinnosti a snaha o minimalizování dopadů výroby i spotřeby energií na životní prostředí⁸³.

Za zmínku stojí článek 19 ECT Ekologická hlediska (Article 19: Environmental Aspects), který klade smluvním stranám, aby při sledování cíle udržitelného rozvoje a s ohledem na své závazky z mezinárodních dohod o životním prostředí, jichž je smluvní stranou, se každá smluvní strana snaží hospodářsky účinným způsobem minimalizovat škodlivé dopady na životní prostředí, působící na jejím území nebo mimo ně a pocházející ze všech operací energetického cyklu na jejím území, přičemž řádně přihlédne k bezpečnostním normám. Smluvní strany jednají při této činnosti efektivně z hlediska nákladů. Ve svých politikách a opatřeních usiluje každá smluvní strana o přijímání preventivních opatření s cílem zabránit zhoršování životního prostředí nebo minimalizovat je. Smluvní strany se shodují na tom, že znečišťovatel na jejím území by měl v zásadě nést náklady za znečištění, včetně přeshraničního znečištění, s náležitým ohledem na veřejný zájem a bez narušení investic v energetickém cyklu nebo mezinárodního obchodu.⁸⁴

Společně s ECT vstoupil v platnost 16. dubna 1998, později sjednaný, Protokol Energetické charty o energetické účinnosti a souvisejícími ekologickými hledisky (Energy Charter Protocol on Energy Efficiency and Related Environmental Aspects, dále „PEEREA“), jenž blíže specifikuje požadavek kladený na smluvní státy článkem 19 ECT, a to požadavek minimalizovat škodlivé dopady na životní prostředí způsobené energetickým průmyslem ekonomicky efektivním

⁸²EC, European Commission, [článek o Energy Charter](#) [online] str. 1, odst. 1-2

⁸³Energy Charter International, [článek k Energy Charter Treaty](#) [online]

⁸⁴[Energy Charter Treaty](#) [online], str. 68, Část IV Různá ustanovení, článek 19, odst. 1

způsobem.⁸⁵ PEEREA je výsledkem snah Komise zmírnit a usměrnit ekonomický rozvoj energetického sektoru směrem dbajícím zároveň ochraně životního prostředí. Smlouva o energetické chartě je svou povahou z drtivé většiny smlouvou ekonomickou, větší mezinárodní spolupráce v energetice (zejména příznivější prostředí pro investory) znamená též akceleraci růstu objemu celého energetického průmyslu, což by mohlo v důsledku způsobit více negativních dopadů na životní prostředí. PEEREA se zabývá aspekty energetického průmyslu jako je zdanění, daňové úlevy, dotace, způsob stanovení cen energií, státní příspěvky a jiné nástroje pro financování energeticky úsporných projektů.⁸⁶

Krom vytvoření multilaterálního normativního rámce pro spolupráci na poli energetiky, ECT také založila novou mezivládní organizaci zvanou Energy Charter Conference, tj. Konferenci Energetické charty, která se pravidelně schází k přezkumu implementace norem ECT a PEEREA a k projednání záležitostí, které by mohli ovlivnit mezinárodní kooperaci na poli energetiky. Jejimi členy jsou všichni signatáři ECT.

V roce 2019 se smluvní strany ECT zapojily do jednání s cílem ji modernizovat tak, aby byla v souladu se zásadami Pařížské dohody, s požadavky udržitelného rozvoje a boje proti změně klimatu, jakož i s moderními normami ochrany investic. Během ad hoc konference konané dne 24. 6. 2022 dosáhly smluvní strany principiální dohody o modernizovaném znění, čímž byla jednání završena, aniž je dotčeno konečné posouzení smluvními stranami. Vyjednaný výsledek měl být přijat na 33. zasedání Konference energetické charty dne 22. 11. 2022. Euratom před zasedáním konference nepřijal společný postoj k modernizaci Smlouvy a bez jeho postoje není s to hlasovat o modernizované Smlouvě na konferenci. S ohledem na to bylo rozhodnuto, aby Euratom a EU od Smlouvy o energetické chartě odstoupily.

Dne 7. 7. 2023 předložila Komise návrh rozhodnutí Rady o odstoupení EU od Smlouvy o energetické chartě spolu s podobným návrhem pro Euratom, neboť dospěla k závěru, že již není slučitelná s cíli EU v oblasti klimatu v rámci Zelené dohody pro Evropu, především kvůli obavám z pokračujících investic do fosilních paliv. Dne 1. 3. 2024 předložila Komise dva návrhy rozhodnutí Rady o postoji, který má být zaujat jménem EU a Euratom na příslušném zasedání Konference energetické charty, a o tom, aby setrvávající členské státy modernizovanou Smlouvu o energetické chartě schválily, či nebránily jejímu přijetí.

⁸⁵Energy Charter International, článek o [The Protocol on Energy Efficiency and Related Environmental Aspects](#) [online] str. 1, odst. 1

⁸⁶Energy Charter International, článek o [The Protocol on Energy Efficiency and Related Environmental Aspects](#) [online] str. 1, odst. 3, věta 2.

Členské státy EU, které si přejí zůstat smluvními stranami i po vystoupení EU a Euratom, budou moci hlasovat na nadcházející Konferenci energetické charty, plánované do konce r. 2024, a schválit, či nebránit přijetí modernizované dohody.⁸⁷

4.3. Energetická politika Evropské Unie

Energetický průmysl byl od počátku, a stále je, klíčovým sektorem Evropské unie (resp. Evropských společenství), přesto o společné evropské energetické politice v pravém slova smyslu můžeme hovořit konkrétně až od Rezoluce rady Evropského společenství z roku 1986, v které deklaruje společné cíle pro energetický průmysl až do roku 1995⁸⁸.

Dalším významným posunem v oblasti energetické politiky EU byla Bílá kniha Evropské komise (tj. dokument obsahující návrhy opatření, které by měla EU přijmout pro dané odvětví) z roku 1995 s názvem „Energetická politika pro Evropskou Unii“ jejímž hlavním bodem bylo zdůraznění rostoucí závislosti EU na dodavatelích energií z nečlenských států, společně s obecným růstem spotřeby energií v Evropě a rizika s tímto spojená. Za hlavní příčinu tohoto nežádoucího stavu Evropská komise označila absenci společné, jednotné energetické politiky členských států na supranacionální úrovni. Komise považovala za vhodné zakotvit úpravu společné energetické politiky v rámci primárního komunitárního práva. Nicméně návrhy těchto opatření řešené na mezivládní konferenci v roce 1996 nebyly členskými státy přijaty. Bílou knihou byly formulovány důležité cíle evropské energetické politiky: zásobovací soběstačnost, tj. zabezpečení potřeb zásobování energií, konkurenceschopnost evropských podniků, která je závislá na výši nákladů na energii, a ochrana životního prostředí, jelikož nesmí při výrobě a spotřebě energie docházet k poškozování životní úrovně občanů. Těchto cílů má být dosaženo transparentností, soudržností a koordinací všech opatření učiněných ES na poli energetické politiky.

Obdobně i následující návrh Evropské komise z roku 2000, tentokrát formou Zelené knihy (tj. dokument typicky, ne nutně, předcházející Bílé knize, de facto návrh bodů k diskuzi) s názvem „K evropské strategii bezpečnosti zásobování energií“, jenž rozvíjel a specifikoval některé body z výše zmíněné bílé knihy, nedospěl ke zdárnému konci a žádná významná konkrétní opatření na poli energetiky členské státy neschválily.

⁸⁷Právní rozhledy 12/2024 Rada (EU): Rozhodnutí o schválení odstoupení EU a Euratom od Smlouvy o energetické chartě, odst. 4, str. 1

⁸⁸Nářízení Rady (EHS) z 16 září 1986 č. 86/C 241/01, [online] dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31986Y0925\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31986Y0925(01)&from=EN)

Teprve na summitu Evropské rady v roce 2007 jsme se na poli evropské energetické politiky dočkali významnějšího posunu. Evropská komise vydala 8. března 2006 další Zelenou knihu s názvem „Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii“⁸⁹ (dále „Zelená kniha“), tato Zelená kniha byla vydána částečně v reakci na tehdy probíhající konflikt mezi Ruskem a Ukrajinou, pouze necelý měsíc po vypuknutí konfliktu. Jelikož nemalá část Evropy byla v té době závislá na dodávkách energií (zejména zemního plynu a ropy) od zahraničních dodavatelů mimo unii a díky konfliktu došlo k přerušení dodávek plynu v letech 2007 a 2009 do EU, evropští lídři považovali za žádoucí učinit kroky pro minimalizování této dependence do budoucna. Opatření Zelenou knihou navrhnuta opět vytyčila tři hlavní cíle evropské energetické politiky, kterými jsou udržitelnost, zajištění dodávek energií a konkurenceschopnost, těchto cílů chce dosáhnout zaměřením se na šest prioritních oblastí:

- 1) Dotvoření vnitřního evropského trhu s elektřinou a plynem
- 2) Zaručení zabezpečení dodávek: solidarita mezi členskými státy
- 3) Zabezpečení a konkurenceschopnost dodávek energií, diverzifikace zdrojů energií
- 4) Integrovaný přístup k boji se změnami klimatu
- 5) Podpora inovací: strategický plán pro energetické technologie
- 6) Soudržnější vnější energetická politika⁹⁰

Zelená kniha představila novou situaci, které v oblasti energetiky Evropa čelí, vznesla nové otázky k diskusi a navrhla možné akce na úrovni EU. Je nesmírně důležité, aby byly kroky, která na tuto diskusi navazují, uskutečňována integrovaným způsobem. Každý členský stát si může vybírat řešení na základě svých národních priorit. Ve světě, jenž charakterizuje vzájemná souvislost jeho součástí, však energetická politika samozřejmě má evropský rozměr.⁹¹ Evropská Komise ve čtvrté prioritní oblasti Zelené knihy, tj. integrovaný přístup k boji se změnami klimatu, navrhla řadu opatření zaměřených na řešení výzev spojených s globálním oteplováním. Zejména předložila znění Akčního plánu energetické účinnosti (The Action Plan on Energy Efficiency). Tento Akční plán by určil nezbytná opatření k tomu, aby EU dosáhla energetických úspor ve výši 20 % celkově spotřebované energie v rámci celé Unie, oproti předpokládané celkové spotřebě energie v EU do roku 2020. Opatření jsou zaměřena především na podporu energetických služeb, zavádění mechanismů pro financování energeticky účinnějších produktů a návrh nových striktnějších standardů pro oblast energetické účinnosti. Akční plán rovněž zahrnoval návrh vypracování tzv.

⁸⁹Plné znění viz. [Zelená kniha „Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii“](#)

⁹⁰ Evropská komise, Zelená kniha „Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii“ z 8. března 2006 [online] str. 4-5.

⁹¹ Evropská komise, Zelená kniha „Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii“ z 8. března 2006 [online], str. 18.

„Renewable Energy Road Map“^{92,93} pro využití obnovitelných zdrojů energie v EU, zde anglické slovní spojení „Road map“ chápeme jakožto vymezení budoucích cílů pro využití OZE v rámci Unie, včetně možných opatření, jak jich docílit. Za účelem vytvořit stabilní prostředí pro investory do výroben energií z OZE a zajistit větší konkurenceschopnost pro tento úsek trhu s energií.⁹⁴

Návrhy opatření ze Zelené knihy byli projednány na summitu Evropské rady v březnu roku 2006 kde vlády jednotlivých států souhlasili s odůvodněním a cíli předloženými Komisí, nicméně přes pozitivní přijetí ideji Zelené knihy, nebyla na summitu žádná podstatná opatření přijata. Až na následujícím summitu Evropské rady v březnu 2007, byl schválen Akční plán energetické účinnosti usměrňující evropskou energetickou politiku, který umožnil vytvoření tzv. 3. energetického balíčku, který Komise představila 19. září 2007.

Tento třetí balíček se zaměřuje na pokračování procesu liberalizace vnitřního trhu s elektřinou a vnitřního trhu s plynem, zejména na oddělení výroby a dodávek elektřiny a plynu. Jedná se o soubor legislativních návrhů, návrhy nové regulace se týkají směrnice 2003/55/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a směrnice 2003/54/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou, nařízení 1775/2005 (přístup k plynárenským sítím), nařízení 1228/2003 (přístup k elektrizačním sítím) a návrhu na vytvoření Agentury pro spolupráci energetických regulačních orgánů (dále „ACER“).⁹⁵ Energetický balíček zavedl několik reforem komunitárního energetického práva, jako je oddělení dodávek a výroby energie od přenosových sítí, nové požadavky na nezávislé regulační orgány a zřízení ACER, zřízení evropské sítě pro provozovatele elektroenergetických a plynárenských přenosových soustav (European Network of Transmission System Operators for Electricity/Gas) a posílení práv spotřebitelů na maloobchodních trzích s elektřinou a plynem. Tato v pořadí již 3. aktualizace energetického balíčku představuje základní kámen současného evropského vnitřního trhu s energií.⁹⁶

Čtvrtý energetický balíček, předložený EK v listopadu 2016 a schválený až v květnu 2019, s názvem Čistá energie pro všechny Evropany (Clean Energy For All Europeans)⁹⁷ sestávající se primárně ze směrnice č. 2019/944 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o změně

⁹² Anglický pojem, doslovný překlad by byl „plán cesty“ či „mapa cesty“

⁹³ COMMISSION [online] [Renewable Energy Road Map](#) Renewable energies in the 21st century: building a more sustainable future

⁹⁴ VÍCHA, O.: Základy horního a energetického práva. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, str. 306, bod 12.4

⁹⁵ MPO Archiv [online] Evropská energetická politika, [3. liberalizační balíček](#) z 10. ledna 2008, odst. 1

⁹⁶ European Parliament documents [online] CIUCCI M., listopad 2023 [Fakta a čísla o Evropské unii - 2024](#) bod A) odst. 3

⁹⁷ EK documents [online] [Clean Energy For All Europeans](#) z 30. listopadu 2016

směrnice 2012/27/EU⁹⁸ a relevantních nařízení č. 2019/943 o elektřině, nařízení č. 2019/941 o rizikové připravenosti⁹⁹ a nařízení č. 2019/942 o ACER. Tento balíček značil Evropský komisař pro klima a energetiku Miguel Arias Cañete za „nejambicióznější soubor energetické regulace, který do roku 2019 Evropská komise předložila“. S jeho dokončením učinila Komise energetickou unii realitou.¹⁰⁰ Balíček doplňuje již dříve přijatou legislativu, která stanovila unijní energetické cíle do roku 2030 a nově zavádí povinnost členských států předkládat národní energeticko-klimatické plány. Zavedl též nová pravidla trhu s elektřinou týkající se využití OZE, investičních záměrů pro podporu OZE a pobídek pro spotřebitele. Revidoval a aktualizoval regulatorní a dozorčí pravomoci ACER, posílil její podpůrnou úlohu pro oblast přeshraniční spolupráce. Balíček se primárně soustředil na vnitřní trh s elektřinou a měl zajistit jeho konkurenceschopnost, flexibilitu a větší ochranu spotřebitele. Zavedl možnost, aby evropští dodavatelé elektřiny stanovili vlastní ceny, což mělo vést k větší hospodářské soutěži a tudíž k nižším cenám pro spotřebitele. Díky novým pravidlům pro obchodování a odpovědnost za vyrovnávání bude elektroenergetické soustava schopna integrovat proměnlivý objem elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů. Součástí nových pravidel je rovněž nový rámec pro kapacitní mechanismy, resp. ruší možnost účastnit se na kapacitních mechanismech pro elektrárny produkující více než 550 g CO₂ z fosilních paliv na kWh elektřiny.¹⁰¹ Což byla relativně přelomová úprava a vyvolávala v rámci Evropy kontroverzi.

⁹⁸EP documents [online] [Směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou](#)

⁹⁹ EP documents [online] [Nařízení č. 2019/941 o rizikové připravenosti](#) dle tohoto nového nařízení museli členské státy vypracovat na základě regionálních a vnitrostátních krizových scénářů plány rizikové připravenosti. Uvedené nařízení rovněž umožňuje větší spolupráci a snadnější pomoc mezi členskými státy v případě elektroenergetické krize.

¹⁰⁰ Oenergetice.cz [online] článek [Čtvrtý energetický balíček oficiálně schválen](#) z 27. května 2019

¹⁰¹ European Council documents [online] tisková zpráva [Čistá energie pro všechny](#) z 22. května 2019

4.4. Energie 2020

Evropská Komise představila novou strategickou koncepci evropské energetiky do roku 2020 ve sdělení Komise Energie 2020 Strategie pro konkurenceschopnou, udržitelnou a bezpečnou energetiku (Energy 2020: A strategy for competitive, sustainable and secure energy) z 10. listopadu 2010 (dále „Energie 2020“).¹⁰² Dokument začíná větou „The price of failure is too high“¹⁰³, která nám výstižně shrnuje přístup Komise, potažmo celé EU, k nutnosti podstatných změn na poli ochrany životního prostředí, zejména co se týče snižování emisí skleníkových plynů. Emise spojené s energetickým průmyslem tvoří více než 80 % z celkových emisí skleníkových plynů v EU. Bude trvat dekády usměrnit celý evropský energetický sektor k udržitelnějšímu a bezpečnějšímu rozvoji, Komise odhadla nutnost investic do energetiky v objemu 1 trilionu eur, za desetileté období do roku 2020.¹⁰⁴ Komise si je vědoma ambicióznosti předložené strategie a vyzvala k rychlému přijetí potřebného legislativního rámce a schválení dalších nezbytných nástrojů, které by přeměnu energetiky umožnili.

Strategii Energie 2020 rozvíjel a konkretizoval evropský Energetický plán do roku 2050¹⁰⁵, jeho prioritou je úplné provedení strategie EU Energie 2020. Užitím všech stávajících relevantních právních předpisů a rychle přijmout nové návrhy, které byly v době schválení plánu projednávány, zejména o energetické účinnosti, infrastruktuře, bezpečnosti a mezinárodní spolupráci. V roce 2008 si EU dala za cíl snížit emise skleníkových plynů o 20 % do roku 2020, oproti hodnotám naměřených roku 1990. Tento cíl EU předčila a v roce 2020 byly emise v EU o 31 % nižší. V roce 2021 si Unie stanovila nový cíl v rámci Green Deal a v souladu s Pařížskou dohodou, snížit emise skleníkových plynů do roku 2030 alespoň o 55 % v porovnání s hodnotami z roku 1990 a do roku 2050 snížit emise skleníkových plynů až o 80 % - 95 %¹⁰⁶, tj. dosáhnout klimatické neutrality.¹⁰⁷

¹⁰² EK documents [online] Sdělení Komise [Strategie pro konkurenceschopnou, udržitelnou a bezpečnou energetiku](#)

¹⁰³ „Cena selhání je příliš vysoká“ přeloženo z angličtiny

¹⁰⁴ EK documents [online] Sdělení Komise [Strategie pro konkurenceschopnou, udržitelnou a bezpečnou energetiku](#) Introduction, odst. 1

¹⁰⁵ EK documents [online] [Energetický plán do roku 2050](#)

¹⁰⁶ EP documents [online] [Změny klimatu v Evropě: fakta a čísla](#) z 21. listopadu 2023

¹⁰⁷ Klimatická neutralita znamená, že se do atmosféry vypouští pouze tolik skleníkových plynů, kolik jich může příroda absorbovat. Jakási neutrální bilance mezi znečištěním a přirozenou obnovou ovzduší.

4.5. Zelená dohoda pro Evropu

Evropská zelená dohoda, nebo rovněž The European Green Deal (dále „Green Deal“), je souhrnné označení pro soubor iniciativ, strategií, politik i legislativy EU, představených Evropskou komisí v prosinci roku 2019. Zaměřuje se na postupnou ekologickou transformaci, která má vést až k zajištění klimatické neutrality Unie nejpozději do roku 2050, dle cílů Pařížské dohody, za současného omezení negativních ekonomických vlivů na státy závislé na využívání fosilních paliv. EK při přípravě vycházela z nejnovějších dostupných vědeckých poznatků a z potřeby zintenzivnit globální opatření v oblasti klimatu, pro reálné dosažení environmentálních cílů, které si Unie vytyčila. Evropská rada zdůraznila, že přechod ke klimatické neutralitě s sebou přinese podstatné příležitosti pro ekonomický růst, trhy, pracovní místa a technologický rozvoj.¹⁰⁸

Od takto ambiciózního plánu se vyžadovala zdlouhavá diskuze, během níž prošla Green Deal řadou úprav a změn. Přijata byla všemi členskými státy pozitivně, s výjimkou Polska, které požadovalo dočasné odložení svého závazku, zejména kvůli velké závislosti na uhelném průmyslu. Nicméně po příslibu finanční podpory v rámci upraveného evropského dotačního programu Spravedlivá transformace a dalších, i Polsko přijalo Green Deal.

V rámci Green Deal si Unie uvědomila nutnost přezkoumat platnou i chystanou legislativu, pro potencionální konflikt s cíli Green Deal a provedení jejich případné úpravy. Což vedlo k představení evropského legislativního balíčku „Fit for 55“, jehož cílem je Green Deal převést do podoby jednotlivých právních předpisů. Má připravit EU na dosažení svých klimatických cílů efektivním a spravedlivým způsobem a vytvořit balancovaný rámec pro realizaci Green Deal. Balíček zahrnoval návrhy změn právních předpisů a opatření Unie napříč prakticky všemi oblastmi, zejména energetiky, dopravy, průmyslu a zemědělství.

Jelikož jednotlivé cíle Green Deal, nejsou pro členské státy EU samy o sobě právně závazné, vydali dne 30. června roku 2021 Evropský parlament a Rada EU nařízení č. 2021/1119 kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 („evropský právní rámec pro klima“),¹⁰⁹ kterým zakotvili v komunitárním právu, právní závaznost cílů Green Deal pro EU jako celek. Evropský právní rámec pro klima obsahuje mimo jiné opatření týkající se mapování tempa snižování emisí do roku 2050 s cílem zajištění předvídatelnosti pro podniky a občany EU¹¹⁰. Vytvoření systému, který by tento pokrok sledoval

¹⁰⁸ [Závěr Evropské rady ze zasedání 12. prosince 2019](#), bod I Změna klimatu, odst. 1

¹⁰⁹ [Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2021/1119](#) „Evropský právní rámec pro klima“

¹¹⁰ [Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2021/1119](#) „Evropský právní rámec pro klima“, odůvodnění, bod 30)

a podával pravidelné zprávy o plnění cílů. Vytvoření střednědobého klimatického plánu na příštích 20 let. Či opatření, jenž mají zajistit spravedlnost a efektivnost procesu ekologické transformace.

Jak již plyne z názvu nařízení, jedná se o legislativní rámec, tedy má dlouhodobě usměrňovat budoucí tvorbu dalších právních předpisů Unie i členských států. K roku 2023 již 16 členských států přijalo vlastní vnitrostátní klimatický zákon, který vychází z tohoto základního rámce a právně je zavazuje k plnění cílů Green Deal na vnitrostátní úrovni. V ČR stále probíhá debata a vlastní klimatický zákon zatím ještě přijat nebyl, ačkoliv se tak pravděpodobně stane v brzké budoucnosti.

5. Vývoj energetického práva v České republice

5.1. Počátky energetického práva v ČR

Naše republika se potýkala koncem druhého tisíciletí s opravdu velkými změnami, v relativně blízké časové souvislosti. Díky sametové revoluci v roce 1989 a pádu komunistického režimu přešla z centrálně řízené ekonomiky na ekonomiku tržní, což se samozřejmě postupně týkalo i energetického průmyslu. Poté došlo k rozpadu Československé republiky a ke vzniku samostatné České republiky dne 1. ledna 1993. Tyto fundamentální změny znamenaly výrazný posun oproti dosavadnímu přístupu, základním principům i pojmosloví v rámci celého právního řádu, energetického práva a ochrany životního prostředí nevyjímaje. Změny takového rozsahu ovšem trvají několik let a až do roku 1995 byla stále v platnosti regulace energetiky dle právního řádu Československé federativní republiky, tedy hlavně zákon č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektřiny, zákon č. 67/1960 Sb., o výrobě rozvodu a využití topných plynů, zákon č. 89/1987 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě tepla a další zákony, včetně jejich prováděcích podzákonných předpisů.

Dne 19. února 1992 byla schválena vůbec první energetická politika samostatné České republiky jakožto usnesení vlády č. 112/1992. Vymezovala základní cíle spojené s výrobou, distribucí a konečnou spotřebou energií v nově samostatné České republice a bývá označována jako politika transformace palivoenergetického hospodářství. Energetická politika patří k nejdůležitějším politikám státu a vzhledem k úzkému propojení s politikou hospodářskou je k jejímu naplňování možné používat stejné nástroje.¹¹¹ Energetický průmysl obecně podléhá vyšší míře regulace než jiné průmyslové sektory, jelikož je pro tento sektor typický nedostatek konkurence a s tím spojená tvorba monopolů. Ke specifikaci a plnění cílů české energetické politiky, byl přijat zákon č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci (dále „Zákon o podmínkách podnikání“) účinný od 1. ledna 1995. Tento zákon byl na svou dobu unikátní, z důvodu, že zavedl odlišný režim pro podnikání v oblasti energetiky od obecného režimu pro podnikání a také koncentroval úpravu tří, do této doby vždy odděleně regulovaných energetických odvětví, tj. elektroenergetika, plynárenství a teplárenství do jediného předpisu. Zákon měl zejména stanovit základní podmínky pro vstup nových podnikatelských subjektů do odvětví elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství, která byla doposud zcela ovládána státním monopolem. Historicky bylo zajištění dodávek elektřiny a plynu pro koncové spotřebitele povinností státu, de facto veřejná služba a

¹¹¹ MUSIL P. Globální energetický problém a hospodářská politika – se zaměřením na obnovitelné zdroje. Nakladatelství C.H. Beck, 2009. str. 144

téměř v každé evropské zemi existovala národní energetická společnost, často ve vlastnictví státu, která měla monopolní postavení na trhu s energií.¹¹² Podle nové koncepce by si stát měl zachovat právo udělovat oprávnění k podnikání jednotlivým subjektům v souladu s praxí obvyklou ve vyspělých zemích. Dále zákonem zaručit právo každému odebírat energii podle vlastního výběru a promítnout do úpravy základní principy Energetické charty.¹¹³ Krom regulace podnikání, jak již plyne z názvu zákona, též zřídil Státní energetickou inspekci jakožto kontrolující orgán pro oblast energetiky a např. vymezil zvláštní povinnosti pro podnikatele v oblasti energetiky pro stav „energetické“ nouze. Zákon o podmínkách podnikání byl později nahrazen zákonem č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (dále „Energetický zákon“) účinným od 1. ledna 2001.¹¹⁴

5.2. Energetický zákon

Energetický zákon lze již označit za ucelenější a modernější hlavní právní předpis energetického práva v ČR, oproti předchozímu Zákonu o podmínkách podnikání. Energetický zákon byl připravován jako obecně závazný právní předpis upravující podmínky podnikání a výkon státní správy v elektroenergetice, v plynárenství a v teplárenství; a vytváří základní předpoklady nejen k hospodaření s PZE, kterých má Česká republika velmi omezené množství (krom těch co spadají do OZE, jako vítr a slunce), ale i k nutnosti ochrany životního prostředí.¹¹⁵

V době přípravy Energetického zákona již ČR plánovala vstup do Evropské unie a připravovala návrhy nové legislativy s ohledem na nutnost harmonizace českého právního řádu s unijním právem. na tehdejší zásady a předpisy komunitárního práva a na splnění podmínek pro vstup na evropský jednotný trh.

Dále byla ČR v té době stále v procesu přechodu z centrálně řízeného energetického průmyslu na tržní, tj. v procesu privatizace energetiky, což vedlo k uznání nutnosti vypracovat novou dlouhodobou energetickou politiku ČR. Vláda ČR svým usnesením č. 50/2000 přijala Státní energetickou politiku České republiky („SEP 2000“), která reflektovala tehdejší energetickou politikou EU a její cíle, zejména postupnou liberalizaci dosavadního trhu s energií. Jedním z cílů SEP 2000 bylo vytvoření nového uceleného právního rámce pro oblast energetiky v ČR, který by naplňoval podmínky pro plánovaný vstup do EU, s důrazem na účast ČR na společném vnitřním trhu s energií, a to nejpozději do roku 2002.

¹¹² článek [Liberalizace: Evropská unie a Český energetický trh](#) z 1. prosince 2021, odst. 2 [online]

¹¹³ Vláda, důvodová zpráva k Zákonu o podmínkách podnikání, Obecná část odst.3

¹¹⁴ Původní znění energetického zákona viz: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-458/zneni-0>

¹¹⁵ Vláda, důvodová zpráva k zákonu č. 670/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., Energetický zákon, obecná část [online] bod c), str. 3

Východiskem návrhu Energetického zákona byl do jisté míry i zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, zejména čl. 7 hlavy I., kde se uvádí povinnost: „Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství“. Návrh Energetického zákona zohledňoval zejména směrnici č. 96/92/EC ze dne 19. prosince 1996 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou¹¹⁶ a směrnici č. 98/30/EC ze dne 22. června 1998 o společných pravidlech vnitřního trhu se zemním plynem¹¹⁷. Směrnice EU obecně poskytují jednotlivým státům relativně flexibilní možnosti úpravy, resp. výběr z více alternativ možné regulace, aby co nejlépe odpovídali tuzemským podmínkám v daném státě. Tyto dvě směrnice počali komplexní proces postupného otevírání vnitrostátních trhů s elektřinou a s plynem, dnes se souhrnně označují jakožto 1. legislativní energetický balíček (resp. 1. liberalizační balíček). Podstatou procesu liberalizace trhů s elektřinou a s plynem je umožnit dalším subjektům, tj. nezávislým výrobcům a oprávněným zákazníkům svobodné uzavírání bilaterálních obchodů mezi sebou (právo zákazníka vybrat si dodavatele energie).¹¹⁸ Tedy zajistit přístup na trh a k přenosovým a distribučním soustavám všem oprávněným subjektům bez rozdílu. Naprostá většina členských států unie (včetně ČR) si zvolila stejný liberalizační model, tzv. regulovaný přístup k sítím s autorizačním řízením u nových výrobních kapacit, tj. pokud se investor rozhodne pro výstavbu nového zařízení musí pouze požádat o autorizaci příslušný státní orgán, v ČR je příslušné MPO. Tento model byl a stále je považován za nejvýhodnější z hlediska efektivního konkurenčního trhu s elektřinou v Evropě.¹¹⁹ Energetický zákon převzal z těchto dvou směrnic krom obecných pravidel a principů pro výrobu, přenos a distribuci elektřiny a plynu, v rámci harmonizace s právem EU též nové pojmy a instituty, které dosavadní energetické právo ČR neznalo, či vykládalo odlišně od práva EU. Jednalo se např. o tyto pojmy a instituty: přístup třetích stran k sítím, veřejná služba, změna z pojmu udělení autorizace na pojem udělení licence, instituty operátora trhu (dále „OTE“), oprávněného zákazníka, provozovatele přepravní soustavy a provozovatele distribuční soustavy. Zákon rovněž přispěl ke zvýšení standartu ochrany životního prostředí v energetice a udržitelnosti rozvoje energetického sektoru. Energetický zákon též zřídil v souladu se směrnicemi nový ústřední správní úřad pro kontrolu a dohled nad odvětvím energetiky: Energetický regulační úřad (dále „ERÚ“).

¹¹⁶ [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/92/ES ze dne 19. prosince 1996 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou](#)

¹¹⁷ [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/30/ES ze dne 22. června 1998 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem](#)

¹¹⁸ Ing. KREJCAR R., PhD [online] 4. října 2016, článek [Počátky liberalizace v Evropě](#) odst. 3

¹¹⁹ Ing. KREJCAR R., PhD [online] 4. října 2016, článek [Počátky liberalizace v Evropě](#) odst. 6

5.2.1. Systematika Energetického zákona

Energetický zákon se skládá ze 6 částí, z nichž je nejobsáhlejší část první upravující obecné podmínky podnikání a výkon státní správy v energetických odvětvích a vymezení užívaných pojmů, která se dále dělí na 5 hlav. Hlava I. Obecná část tj. §1 - §20 vymezuje předmět úpravy zákona a pojmy, s kterými zákon pracuje, asi nejdůležitější část představují §4 - §14, které regulují proces získání licence k provozování podnikatelské činnosti v energetice včetně práv a povinností držitelů licencí. Hlava II. Zvláštní část, která se dále dělí na 3 části a to elektroenergetiku, plynárenství a teplárenství, podrobněji rozvádí podmínky podnikání v příslušném energetickém odvětví a nalezneme zde vymezení práv a povinností jednotlivých aktérů na trhu s energií včetně státního dozoru. Hlava III. se zabývá správními delikty na poli energetiky a stanovuje výši sankcí za ně. Hlava IV. upravuje státní dohled na poli energetiky, tj. Státní energetickou inspekci (Hlava IV. zrušena od 1. ledna 2016) a hlava V. obsahuje společná, přechodná a závěrečná ustanovení.

Část 2-5 Energetického zákona se týká změn v ostatních relevantních zákonech, jež Energetický zákon zavedl. Jedná se o živnostenský zákon, zákon o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, zákon o působnosti orgánů ČR v oblasti cen a zákona o chemických látkách a chemických přípravcích. Část 6. je účinnost zákona, tj. zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2001.

5.2.2. Vývoj Energetického zákona

Energetické právo se neustále velmi dynamicky vyvíjí a Energetický zákon, díky jak posunu technologickému, tak posunu v regulaci energetiky na tuzemské, ale zejména na evropské úrovni, přestal v tehdejší podobě plně vyhovovat soudobým podmínkám. Energetický zákon se sice praxi převážně osvědčil, ačkoliv se jedná o právně i technicky velmi komplikovaný zákon; energetické společnosti, trh s energií, vztahy mezi účastníky trhu i státní správa v oblasti energetiky plní své funkce. Proto zvolil zákonodárce způsob implementace nových evropských energetických směrnic a nařízení do právního řádu ČR formou novelizace Energetického zákona, oproti např. vytváření stále nových energetických předpisů co několik let.

Zákon byl mnohokrát novelizován (41 novel k datu vypracování této práce), podstatnou brzkou novelou byla novela č. 278/2003 Sb., která posunula časovou osu postupného otevření trhu s elektřinou pro podnikatele o jeden rok dříve, jelikož proces postupoval rychleji, než se předpokládalo a doposud stanovený časový rámec měl v té době spíše brzdící charakter pro další vývoj. Cílem novely Energetického zákona není zpochybnit tento zákon jako celek, ale

novelizovat pouze některá jeho ustanovení, která zbytečně brání tisícům společnostem a následně milionům občanů v možnosti vybrat si dodavatele elektrické energie např. ve výběrovém řízení a tím mít daleko větší naději na snížení ceny dodávané energie. Zbytečná prodleva v období od 1. ledna 2003 do 1. ledna 2005 uměle zvyšuje českým podnikům a firmám výrobní náklady nad nutnou míru a tím snižuje jejich konkurenceschopnost na domácím i světovém trhu. Celá řada podniků a firem v České republice má doposud zastaralé technologie s vysokou energetickou náročností, čímž se náklady za elektrickou energii ještě zvýrazňují. Předmětná novela je také velmi významná pro miliony domácností v České republice z obdobných ekonomických důvodů jako pro podniky.¹²⁰ Novela umožnila České republice naplnit předpoklady postupného otevření trhu s elektřinou plynoucí z evropského 1. energetického balíčku regulace s výrazným časovým předstihem.¹²¹ Český trh s elektřinou byl postupně otevírán od 1. ledna 2002 a k jeho úplné liberalizaci došlo v roce 2006. Postupné otevření trhu se zemním plynem bylo částečně problematictější než u trhu s elektřinou, převážně z důvodu existence dlouhodobých závazků k dodávkám plynu se státní společností RWE Transgas. Proto byl proces otevření u trhu s plynem zahájen v plné míře až později od roku 2005 a k úplné liberalizaci trhu s plynem došlo až v dubnu 2007.¹²² Do konce roku 2004 neměli tuzemští zákazníci (podnikatelé i domácnosti) možnost vybrat si jiného dodavatele než státní monopol RWE Transgas.¹²³

Další významnou novelou Energetického zákona byla novela č. 670/2004 Sb., která upravila energetický zákon, aby refletoval tzv. 2. energetický balíček EU¹²⁴, který umožnil průmyslovým odběratelům i domácnostem si svobodně vybrat své vlastní dodavatele plynu a elektřiny ze širšího spektra konkurentů na vnitřním trhu s energií.¹²⁵ Tvořili jej dvě nové směrnice EU, směrnice č. 2003/54/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 96/92/ES¹²⁶ ze dne 26. června a směrnice 2003/55/ES o společných pravidlech vnitřního trhu s plynem a o zrušení směrnice 98/30/ES¹²⁷. Nové směrnice stály na obdobných principech

¹²⁰ Vláda, důvodová zpráva k zákonu č. 278/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., Energetický zákon, 1. obecná část, odst. 2, věta poslední, str. 1

¹²¹ Vláda, důvodová zpráva k zákonu č. 278/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., Energetický zákon, 1. obecná část, odst. 4, str. 1

¹²² Ing. KRČOVÁ M., MBA [online] 16. května 2017, článek [Liberalizace a postavení zákazníka v plynárenství](#)

¹²³ All for power 2/2008 [online] článek [Liberalizace trhu se zemním plynem v ČR](#) z 14. července 2008, odst. 1

¹²⁴ De facto se začalo poprvé používat označení energetický balíček až ve spojení se směrnicemi z roku 2003, dnes je již zavedenou praxí provádět novelizaci evropského energetického práva celoplošně formou nových energetických balíčků legislativních změn, resp. jejich aktualizací.

¹²⁵ European Parliament documents [online] CIUCCI M., listopad 2023 [Fakta a čísla o Evropské unii - 2024](#) bod A) odst. 2

¹²⁶ Plné znění směrnice viz. [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/54/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 96/92/ES](#)

¹²⁷ Plné znění směrnice viz. [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/55/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 98/30/ES](#)

jako předchozí regulace (podnikání na základě licence, přístup třetích stran k sítím, postupné otevírání trhu, výstavba nových výroben a kapacit na základě autorizace, princip veřejné služby...) s větším důrazem na odstranění nerovností a diskriminace pro všechny účastníky na trhu s elektřinou a plynem.

Jedním z obecných důvodů pro novelizaci energetického zákona je tudíž přijetí nové relevantní regulace EU. Druhým důvodem je zohlednění nashromážděných zkušeností a poznatků z dosavadního uplatňování zákona v praxi. Ukázalo se, že některá ustanovení je třeba zpřesnit či jinak upravit. Tyto navrhované změny jsou výsledkem tříletých zkušeností s uplatňováním zákona v jednotlivých sektorech energetiky.¹²⁸ Vzhledem k relativně dlouhému procesu schválení konečného znění nových směrnic, byl Český zákonodárce nucen provést novelizaci v relativně krátkém časovém úseku (6 měsíců) což se mu zdárně podařilo a tato novela nabyla účinnosti dnem vyhlášení 14. prosince 2004.

Další podstatnou novelou energetického zákona byla novela z roku 2015, tj. zákon č. 131/2015 Sb., která implementovala směrnici EU ze dne 25. října 2012 č. 2012/27/EU o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES¹²⁹. Tato novela byla nutná rovněž kvůli přijetí NOZ a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Novela posílila postavení ERÚ, rozšířila jeho kompetence a posunula účinnost vzniku rady ERÚ, čímž. Také zjednodušila podmínky připojení malých a středních výrobců energií z OZE do distribučních sítí.

Další významná novela byla ze dne 14. září 2021, tj. zákon č.362/2021 Sb., která prováděla implementaci balíčku směrnic Čistá energie pro všechny Evropany (blíže v bodě Evropská energetická strategie – Energie 2020), zaváděla pravidla pro tzv. energetické „prosumers“¹³⁰ tedy zákazníky, kteří zároveň produkují svým zařízením elektrickou energii z OZE a mají možnost buď samy spotřebovat takto vyrobenou energii, nebo ji (či pouze případný nadbytek) převést do distribuční sítě, tj. prodat. Novela také obsahuje zejména zvláštní právní úpravu změny smluvních podmínek u smluv o dodávkách elektřiny nebo plynu, nebo u smluv o sdružených službách dodávky elektřiny nebo plynu. Cílem je na základě § 1752 NOZ umožnit dodavatelům energií změnit cenu nebo jiná smluvní ujednání a stanovit pro takovou situaci zákonné podmínky. Novela

¹²⁸Vláda, důvodová zpráva k zákonu č. 670/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., Energetický zákon, [online] obecná část, bod b), str. 2

¹²⁹ Vláda, důvodová zpráva k zákonu č. 131/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., Energetický zákon a další související zákony, bod 1.2, odst. 2

¹³⁰ Jedná se o kombinaci dvou anglických slov, customer tedy zákazník a producer tedy výrobce

rovněž zavedla nové znění §11a, který upravuje některá opatření na ochranu spotřebitele a zákazníka, jež reagují na nekalé obchodní praktiky v případě dodavatelů energie.¹³¹

Vzhledem k evropské energetické krizi způsobené geopolitickým konfliktem probíhajícím na Ukrajině, která pro ČR znamenala zejména významné omezení importu Ruského zemního plynu, bylo nutné urychleně přijmout novelu Energetického zákona, která by reflektovala ztížené soudobé podmínky a mírnila dopady krize. Novela č. 176/2022 Sb., ze dne 15. června 2022 v reakci na energetickou krizi zavedla nový stěžejní princip „Use it or Lose it“¹³² (dále „UIOLI“) pro skladování zásob zemního plynu a novelizovala institut dodavatele poslední instance (dále „DPI“)¹³³, což je mechanismus energetického zákona sloužící k ochraně spotřebitelů, resp. odběratelů, v případě výpadku či přerušení dodávek elektřiny a plynu¹³⁴. DPI přechodně dodává energii odběratelům, kteří se ocitli bez dodávek elektřiny nebo plynu, po nezbytnou dobu, než si sjednají smlouvu o dodávkách s novým dodavatelem, aby se předešlo situaci, že odběratelé nemají přístup k elektřině či plynu. Nicméně dosavadní regulace nepředpokládala možnost krachu či finančních obtíží právě některého z velkých dodavatelů energií, kteří mají plnit funkci DPI. V říjnu roku 2021 oznámila skupina Bohemia Energy¹³⁵ (jeden z největších tuzemských obchodníků s energií) ukončení dodávek z důvodu krachu, což ponechalo až 900 000 odběrných míst bez dodávek elektřiny a plynu. Tyto energeticky ohrožení odběratelé byli nuceni přejít do režimu dodavatele poslední instance, což velmi rychle prokázalo vážné nedostatky současného systému, jelikož na takový objem odpojených odběratelů v tak problematickém období energetické krize, nebyli připraveni ani vláda, ani velkoobchodníci s energiemi. Na tuto a některé jiné situace energetický zákon nebyl připraven, což při tehdejších stále rostoucích cenách elektřiny i plynu potenciálně ohrozilo miliony odběratelů.¹³⁶ Odběratelům v režimu DPI se platby na zálohy za energie navýšili v mnohých případech o několikanásobky jejich dosavadních plateb.¹³⁷ Novela zavedla maximální dobu pro režim DPI na 3 měsíce z původních 6 měsíců, po jejichž uplynutí mohou odběratelé uzavřít s DPI klasickou smlouvu, tj. dodávky energií za stejné ceny jako poskytuje svým smluvním odběratelům. Dále zavedla institut náhradního DPI včetně způsob jeho

¹³¹ MIŠŮR P. publikace Ius Focus, článek Novela EnerZ, upravující smluvní vztahy a ochranu spotřebitele, vyhlášena ve Sbírce zákonů, odst. 1 a odst. 2 [online]

¹³² Princip UIOLI umožňuje plné využití zásobníků plynu, jelikož bude odstraněno blokování jejich rezervované, ale nevyužité kapacity.

¹³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 176/2022 Sb., bod 2. odst. 1

¹³⁴ Energetický zákon § 12a - § 12e

¹³⁵ Do finančních obtíží se dostalo vícero tuzemských i Evropských dodavatelů energií

¹³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 176/2022 Sb., bod 2. odst. 6

¹³⁷ Seznam Zprávy, Kubátová Z., článek Krach Bohemia Energy a bezradná vláda: Tisícům domácností hrozí dluhy, ze dne 26. října 2021

určení, vybírá jej ERÚ na základě správního rozhodnutí. Zákodárce se inspiroval Slovenskou úpravou a rovněž v novele zahrnul možnost vzniku smluvního vztahu z titulu konkludentního jednání odběratelů, kteří odebírají a řádně platí za odběr energií.¹³⁸ Jako krajní možnost novela zavádí pravomoc ERÚ v případě potřeby rozhodnout o cenách energií DPI jako o cenách maximálních, pokud s tím vláda projeví souhlas a určí rozsah prostředků státního rozpočtu na poskytnutí dotace, které by pokryly prokazatelné ztráty DPI stanovením maximální výše cen.

Kvůli zavedení principu UIOLI novelou, bylo nutné zavést také pravomoc ERÚ regulovat ceny za skladování plynu v zásobnících připojených do přepravní soustavy, a to takovým způsobem by cena zemního plynu byla přiměřená a zároveň provozování zásobníků plynu bylo ekonomicky rentabilní. Zákon počítá i s eventualitou, že se situace na trhu s plynem postupem času zlepší a cenová regulace uskladňování zemního plynu již nebude nutná, tedy pokud pominou důvody pro regulaci ceny služby uskladňování plynu, je Energetickému regulačnímu úřadu dáno oprávnění rozhodnout o tom, že cenu za uskladňování plynu v zásobnících plynu přímo připojených do přepravní soustavy nestanoví¹³⁹ a ponechá její určení na tržních principech.

5.3. Zákon o hospodaření energií

Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií (dále „zákon o hospodaření energií“) účinný od 1. ledna 2001¹⁴⁰ je dalším významným právním předpisem z oblasti brzkého energetického práva v samostatné ČR. Předpis se soustředí na oblast konečné spotřeby energií právnických a fyzických osob, která do vydání tohoto zákona nebyla v ČR dostatečně legislativně upravena (jediná dosavadní zmínka je ve vyhlášce MMR č. 137/1998 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu, jenž provádí stavební zákon). Zákon vymezuje a reguluje práva a povinnosti právnických a fyzických osob v oblasti hospodaření energií, včetně práv a povinností orgánů státní správy na tomto úseku. Cílem zákona je vytvořit předpoklady pro snížení energetické náročnosti České republiky a zajistit trvale udržitelný rozvoj energetického průmyslu.

Věcný záměr tohoto zákona byl jako součást koncepce tvorby energetické legislativy schválen vládou dne 17. května 1999 a částečně navazuje na současně předkládaný Energetický zákon. Zákon upravoval Národní program hospodárneho nakládání s energií a využívání jejích druhotných a obnovitelných zdrojů energie, který vyjadřoval cíle týkající se snižování spotřeby energií a využívání OZE v souladu se zásadou trvale udržitelného rozvoje a ekonomických potřeb společnosti. Dále zaváděl některá opatření ke zvyšování hospodárnosti užití energie, jako jsou

¹³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 176/2022 Sb., bod II. Zvláštní část, k bodu 5), odst. 10

¹³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 176/2022 Sb., bod 2. odst. 4

¹⁴⁰ Původní znění zákona viz. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-406/zneni-0>

úprava účinnosti užití energie včetně aplikace energetických štítků, povinnost kombinované výroby elektřiny a tepla (dále „KVET“) pro některé výrobce, provádění a náplň energetických auditů. Upravoval rovněž působnost Ministerstva průmyslu a obchodu, rozšíření působnosti Státní energetické inspekce o kontrolu energetické účinnosti a úsporných opatření, včetně pravomoci ukládat případné sankce. Zákon o hospodaření energií navazuje na současně předkládaný Energetický zákon a zákon č. 88/1987 Sb., o Státní energetické inspekci a realizuje záměry státní energetické politiky v oblasti užití energie.¹⁴¹

5.4. Zákon o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů

Zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů (dále „zákon o podpoře OZE“), účinný v období od 1. srpna 2005 do 1. ledna 2013 (tj. do jeho nahrazení zákonem o POZE), spojil dosavadní roztržštěnou úpravu podpory výroby elektřiny z OZE do jediného, uceleného právního předpisu. Předchozí regulaci výroby elektřiny z OZE obsahoval Energetický zákon (zejména v § 24 odst. 10 písm. c), § 25 odst. 11 písm. d), § 25 odst. 12, § 31 a § 80 odst. 1 písm. a) bod 1) a relevantní vyhlášky (např. vyhláška č. 252/2001 Sb., o způsobu výkupu elektřiny z OZE). Konkrétně upravoval právo výrobců elektřiny z OZE na přednostní připojení tohoto zdroje k distribuční, nebo přenosové soustavě a tomu odpovídající povinnost provozovatelů dané soustavy elektřinu vyrobenou z OZE vykupovat (tzv. výkupní ceny). Výši těchto výkupních cen elektřiny stanovil ERÚ vždy pro daný kalendářní rok, tj. investoři do výroben elektřiny z OZE neměli přesný odhad, ani jistotu, zda jejich investice bude dlouhodobě výnosná. Což mohlo v důsledku vést k zpomalení rozvoje v této oblasti.

Krom praktických důvodů pro přijetí nového separátního zákona o podpoře OZE, bylo z důvodu harmonizace práva ČR s právem EU, nutné zohlednit posun na poli podpory využívání OZE v rámci komunitárního práva EU. Zejména v podobě směrnice 2001/77/ES ze dne 27. září 2001 o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou¹⁴² (dále „Směrnice 77“). Při přijetí Směrnice 77 Evropským parlamentem a Radou Evropské unie bylo konstatováno, že v současné době je potenciál obnovitelných zdrojů energie ve Společenství využíván nedostatečně. Společenství uznává potřebu podpory využití obnovitelných zdrojů energie jako prioritní opatření, jelikož jejich využívání přispívá k ochraně životního prostředí a k udržitelnému rozvoji. Kromě toho umožňuje vytvořit lokální zaměstnanost, může mít pozitivní

¹⁴¹ Vláda, důvodová zpráva k zákonu č. 406/2000 Sb., o hospodaření s energií, obecná část bod b) Hlavní principy, str. 1

¹⁴² [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/77/ES ze dne 27. září 2001 o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou](#)

dopad na sociální soudržnost, přispět k bezpečnosti zásobování a umožňuje splnit rychleji cíle z Kjóta. Proto je nutné zajistit, aby tento potenciál byl lépe využíván v rámci vnitřního trhu s elektřinou.¹⁴³

Podpora elektřiny vyrobené z OZE je dle této směrnice významnou prioritou Společenství, z důvodu bezpečnosti a diverzifikace zásobování elektřinou, ochrany životního prostředí a sociální a hospodářské soutěže. Toto schválila Rada v usnesení ze dne 8 června 1998 o obnovitelných zdrojích energie a Evropský parlament ve svém usnesení o bílé knize o obnovitelných zdrojích energie. Rostoucí využívání elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie též představuje důležitou část souboru opatření potřebných ke splnění Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě Organizace spojených národů o změně klimatu a souboru politik potřebných ke splnění jiných závazků.¹⁴⁴ Účelem Směrnice 77 je tedy primárně podpora zvyšování poměru energie vyrobené z obnovitelných zdrojů na vnitřním trhu s elektřinou a vytvoření základny pro odpovídající budoucí rámec Společenství.¹⁴⁵ Též Směrnice 77 obsahuje definici základních pojmů, s kterými pracuje, v článku 2., tyto definice převzal i tuzemský zákon o podpoře OZE v § 2. Jedná se o pojmy „obnovitelné zdroje energie“, „biomasa“, „elektřina vyrobená z obnovitelných zdrojů energie“, „hrubá spotřeba elektřiny“ a „zelený bonus“. Zákon i Směrnice definují OZE formou pozitivního výčtu, jakožto obnovitelné nefosilní přírodní zdroje energie, jimiž jsou energie větru, energie slunečního záření, geotermální energie, energie vody, energie půdy, energie vzduchu, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu (kalový plyn je vedlejší produkt rozkladu organického kalu v čistíčkách odpadních vod) a energie bioplynu.¹⁴⁶

Směrnice 77 dále zavádí v článku 3. nezávazné státní směrné cíle (též se používá pojem indikativní cíle) ohledně procentuálního poměru elektřiny vyrobené z OZE oproti celkové hrubé domácí spotřebě, s tím, že se snaží dosáhnout hranice podílu elektřiny vyrobené z OZE ve výši 12 % na hrubé domácí spotřebě elektřiny do roku 2010, což je i směrný cíl již obsažený v bílé knize Společenství o obnovitelných zdrojích energie. Ovšem ČR se v přístupové smlouvě do EU (Akt o přistoupení v příloze č. II, kapitola 12, A bod 8, a)) zavázala ke splnění indikativního cíle ve výši pouze 8% podílu elektřiny z OZE na hrubé domácí spotřebě do roku 2010.¹⁴⁷ S tím, že celé

¹⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 670/2004 Sb., [online] obecná část, odst. 3, str. 1

¹⁴⁴ European Council, Směrnice 2001/77/ES ze dne 27. září 2001 o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou [online] úvod, bod 2. a bod 3., str. 1

¹⁴⁵ European Council, Směrnice 2001/77/ES ze dne 27. září 2001 o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou [online] Článek 1., str. 1

¹⁴⁶ Zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů, § 2 odst. 1

¹⁴⁷ MPŮ, MŽP a ERÚ [online] [Zpráva o plnění indikativního cíle výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů za rok 2004](#), bod 2., odst. 3

Společenství by mělo do roku 2010 dosáhnout hranice 22,1 % podílu elektřiny vyrobené z OZE na celkové spotřebě elektřiny ve Společenství. Jaké konkrétní kroky členský stát provádí k dosažení této hranice, by měl každé dva roky zanalyzovat a zahrnout do zprávy EK pro posouzení (zprávu vypracovává primárně MPO za součinnosti ERÚ a MŽP). Zejména by měl zohlednit klimatické faktory, které by mohly ovlivnit dosažení tohoto cíle a provádět účinná opatření v souladu se státními závazky k ochraně klimatu.

Právě dosažení těchto indikativních cílů dosavadní regulace nezaručovala žádným způsobem, tj. k dostání závazků ČR z členství v EU bylo nutné přijmout novou úpravu, která by vytvořila vhodné prostředí zejména pro rozvoj oblasti výroby elektřiny z OZE, kterou byl právě zákon o podpoře OZE. Ze samotného faktu oddělení právní regulace pro podporu výroby energií z OZE od „obecné“ úpravy energetického práva, lze dovozovat rostoucí míru důležitosti této oblasti. Zákonem zavedený mechanismus podpory výroby elektřiny z OZE, tj. formou výkupních cen a formou zelených bonusů¹⁴⁸ způsobil nebývalý rozsah investic do elektráren využívajících obnovitelné zdroje, nicméně rozsah investic přesáhl očekávání zákonodárce a pokud by tento rostoucí trend byl zachován mohl by v důsledku způsobit podstatné navýšení cen pro koncové spotřebitele elektřiny, pokud nedojde ke změně dosavadních základních principů výkupu elektřiny z OZE.¹⁴⁹

5.5. Zákon o POZE

Přesto že, zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře OZE se v praxi osvědčil. Problematická byla skutečnost, že předpis neobsahoval způsob přesného stanovení výše výkupních cen „zelené elektřiny“ a ERÚ muselo při stanovení výše vycházet z metod dle obecné úpravy v zákoně č. 526/1990 Sb., o cenách, opět postupem času vyvstala potřeba novelizace právní regulace, poněvadž komunitární právo EU zaznamenalo významný posun na poli energetického práva, zejména z důvodu dostání interních i mezinárodních ekologických závazků ES (Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu a dalších závazků Společenství a mezinárodních závazků týkajících se snižování emisí skleníkových plynů po roce 2012). Komise dospěla v březnu 2006, během diskuze a posouzení Renewable Energy Road Map¹⁵⁰, k závěru že „první“ Směrnice 77 zabývající se podporou OZE je nedostačující co se týče dosažení

¹⁴⁸Zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů, § 2 odst. 2 písm. d)

¹⁴⁹Důvodová zpráva k zákonu č. 165/2012 Sb., [online] A) Obecná část, odst. 3

¹⁵⁰ COMMISSION, [online] [Renewable Energy Road Map Renewable energies in the 21st century: building a more sustainable future](#)

indikativních cílů energie vyrobené z OZE v rámci EU. Vytýkána je hlavně absence právně závazných cílů ohledně procentuální spotřeby energií v EU vyrobené z OZE v Směrnici 77. S ohledem na nedostatečné plnění indikativních cílů dle první Směrnice 77, se členské státy v březnu 2007 zavázali k novému celounijnímu cíli, dosažení 20 % poměru energií vyrobených z OZE na celkově spotřebované energii v EU do roku 2020¹⁵¹. Což vedlo ke schválení znění nové Směrnice 2009/28/ES ze dne 23. dubna 2009, o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES¹⁵² (dále „Směrnice 28“).

Tato „druhá“ Směrnice zabývající se podporou energií z OZE, konkrétně obsahuje závazky jednotlivých členských států, k dosažení kromě výše uvedeného cíle 20 % do roku 2020, též závazek členských států docílit hranice alespoň 10 % celkově spotřebované energie v rámci silniční dopravy získané z OZE (tj. podíl biopaliva na celkové spotřebě motorových vozidel). Směrnice 28 zohledňovala různorodost jednotlivých členských států a jejich schopnost reálně tohoto závazku dosáhnout, tudíž došlo ke stanovení separátních závazných cílů specifických pro každý z 27 členských států, které by v souhrnu naplnili celounijní cíl 20 % pro rok 2020 (pozn. nevztahuje se na cíl EU podíl 10 % biopaliv na celkové spotřebě benzínu a nafty do 2020, ten platí stejně pro všechny ČS). Konkrétně pro Českou republiku byla stanovena výše podílu energií vyrobených z OZE na 13 % celkové tuzemské hrubé spotřeby energie do roku 2020¹⁵³. Dále Směrnice 28 regulovala možnost investic jednoho členského státu do výroben energií z OZE jiného členského státu či třetího státu, tak aby se výsledně vyrobená energie z OZE započítala investujícímu státu pro účely splnění závazných cílů stanovených touto Směrnicí, nikoliv členskému státu, kde k výrobě (a pravděpodobně i k spotřebě) energie fakticky dochází. Čímž dále podpořila atraktivitu zahraničních investic do OZE. Směrnice také zavedla způsob výpočtu skutečného podílu energií vyrobených z OZE na celkově vyrobené energii v daném státě, pro účely zjištění plnění závazných cílů plynoucích z této Směrnice. V neposlední řadě uložila Směrnice 28 členským státům povinnost předložit EK Národní akční plány pro energii z obnovitelných zdrojů (National Renewable Energy Action Plan,), a to do 30. června 2010¹⁵⁴.

¹⁵¹VÍCHA, O.: Základy horního a energetického práva. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, str. 307, bod 12.6

¹⁵²Plné znění viz. [Směrnice 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic](#)

¹⁵³COMMISSION, [online] Směrnice 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů, Příloha č. 1 National overall targets

¹⁵⁴COMMISSION, [online] Směrnice 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů Článek 4, bod 2)

Český zákonodárce v době schválení Směrnice 28 již připravoval vlastní novelu zákona o podpoře OZE, vzhledem k rozsahu Směrnice shledal za vhodné namísto novelizace dosavadního předpisu přijmout zcela nový, obsáhlejší předpis. Výsledkem dlouhého procesu transpozice relevantních směrnic a dalších úprav dosavadní regulace byl zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů (dále „zákon o POZE“) ze dne 31. ledna 2012. Zákon o POZE nabyl účinnost dne 1. ledna 2013 s výjimkou taxativně uvedených ustanovení § 62 bodu a) zákona o POZE, které nabyli účinnosti dnem vyhlášení zákona tj. 30. května 2012 a ustanovení § 56 bodu 26. (zavádělo povinnost stavebníkovi/vlastníku budovy instalovat zdroje OZE v případě technické, ekonomické a ekologické proveditelnosti instalace OZE vyplývající z průkazu) které nabylo účinnosti s odkladem až 1. ledna 2015. Krom důležité Směrnice 28, zákon o POZE reflektuje a transponuje též i Směrnici 2004/8/ES o podpoře kombinované výroby tepla a elektřiny založené na poptávce po užitečném teple na vnitřním trhu s energií, nařízení Komise č. 800/2008 kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES určité kategorie podpory prohlašují za slučitelné se společným trhem (obecné nařízení o blokových výjimkách)¹⁵⁵, rozhodnutí Komise 2009/548, kterým se stanoví vzor pro národní akční plány pro energii z obnovitelných zdrojů podle směrnice 2009/28/ES a v neposlední řadě též novou Směrnici 2009/72/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES.¹⁵⁶

Zákon o POZE krom rozšíření podpory obnovitelných zdrojů elektřiny uvedl do znění zákona také podporu výroby tepla z obnovitelných zdrojů, ale i z druhotných energetických zdrojů¹⁵⁷ a podporu kombinované výroby elektřiny a tepla. Tato problematika byla v tehdejší době rozptýlena do dvou zákonů (Energetický zákon a zákon o podpoře OZE), přesto že mechanismy a hlavní principy podpory byly obdobné jak pro výrobu elektřiny z OZE, tak pro výrobu tepla¹⁵⁸. Tudíž POZE pouze netransponuje evropskou regulaci, nýbrž i slučuje dosavadní úpravu do jediného přehlednějšího předpisu, což vedlo ke zjednodušení postupu pro poskytnutí podpory, ergo i tímto způsobem nepřímo podpořil investice do využívání OZE, což je samozřejmě primární cíl zákona.

¹⁵⁵ Plné znění viz. [Nařízení Komise \(ES\) č. 800/2008 ze dne 6. srpna 2008](#), kterým se v souladu s články 87 a 88 Smlouvy o ES prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné se společným trhem

¹⁵⁶ Plné znění viz. [Směrnice 2009/72/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES](#)

¹⁵⁷ Druhotné zdroje jsou využitelné energetické zdroje, jejichž energetický potenciál vzniká jako vedlejší produkt při přeměně a konečné spotřebě energie, při uvolňování z bituminóznych hornin včetně degazačního a důlního plynu nebo při energetickém využívání nebo odstraňování odpadů a náhradních paliv vyrobených na bázi odpadů nebo při jiné hospodářské činnosti. Zákon č. 165/2012 Sb., § 2 bod f)

¹⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 165/2012 Sb., [online] A) Obecná část, odst. 2

Oproti modelu vyplácení podpory dle předchozího zákona o podpoře OZE, který upřednostňoval pevně stanovené výkupní ceny „zelené elektřiny“ doplněné o zelené bonusy, tj. o finanční částku navyšující tržní cenu elektřiny a hrazenou provozovatelem regionální distribuční soustavy nebo přenosové soustavy výrobcí elektřiny z obnovitelných zdrojů, zohledňující snížené poškozování životního prostředí využitím obnovitelného zdroje oproti spalování fosilních paliv¹⁵⁹, došlo s novým zákonem o POZE k výrazné změně.

Podpora elektřiny a tepla vyrobených z obnovitelných zdrojů bude více tržně orientována a forma podpory bude ve velké míře přeorientována z formy pevných výkupních cen na formu zelených bonusů. Možnost uplatnit podporu formou výkupních cen bude dle zákona o POZE zachována pouze pro výrobní elektřiny malého instalovaného výkonu z obnovitelných zdrojů („Malý instalovaný výkon“ se liší dle druhu OZE a nalezneme je v Národním akčním plánu ČR pro energii z obnovitelných zdrojů 2010-2020¹⁶⁰). Podpora formou výkupních cen bude i nadále vyplácena výrobcům elektřiny prostřednictvím povinně vykupujícího, kterým mohou být provozovatelé distribučních soustav nebo provozovatele přenosové soustavy. Rozdíl mezi tržní cenou elektrické energie a pevně stanovenou výkupní cenou bude však nově dle zákona o POZE provozovateli distribučních soustav a provozovateli přenosové soustavy vyplácet (kompenzovat) operátor trhu.¹⁶¹ Podpora formou zeleného bonusu rovněž nově nebude vyplácena prostřednictvím provozovatelů přenosových nebo distribučních soustav, ale prostřednictvím OTE ze zvláštního účtu.

Zákon o POZE zavedl nový přístup k podpoře výroby energií z OZE. Zdůraznil nutnost stability a udržitelných podmínek podpory výroby energie z OZE pro investory s minimálním dopadem na konečného spotřebitele energie. Zohlednil otázku potencionální diskriminace jiných zdrojů energie oproti OZE, především druhotných zdrojů energie a kombinované výroby elektřiny a tepla.¹⁶² Součástí zákona o POZE byla také změna zákona č.185/2001 Sb., o odpadech, která zavádí nové ustanovení týkající se ekologické likvidace solárních panelů pro výrobu elektřiny po skončení jejich životnosti.

¹⁵⁹ Zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů, § 2 odst. 2, bod d)

¹⁶⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu, [online] [Národní akční plán pro energii z obnovitelných zdrojů 2010- 2020](#)

¹⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 165/2012 Sb., [online] A) Obecná část, odst. 5

¹⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 165/2012 Sb., [online] A) Obecná část, bod 2) Odůvodnění hlavních principů navrhovaného předpisu

5.6. Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí

Posuzování vlivů vybraných záměrů a koncepcí¹⁶³, veřejných i soukromých subjektů, na životní prostředí před jejich realizací, je klíčový nástroj pro hodnocení dopadů lidských činností a jejich důsledků pro životní prostředí.¹⁶⁴ Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (dále „Zákon o EIA“) „v souladu s právem Evropské unie upravuje posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví a postup fyzických osob, právnických osob, správních orgánů a územních samosprávných celků (obcí a krajů) při tomto posuzování.“¹⁶⁵ Rozsah posuzování nám stanovuje § 2 zákona o EIA „Posuzují se vlivy na obyvatelstvo a veřejné zdraví a vlivy na životní prostředí, zahrnující vlivy na živočichy a rostliny, ekosystémy, biologickou rozmanitost, půdu, vodu, ovzduší, klima a krajinu, přírodní zdroje, hmotný majetek a kulturní dědictví, vymezené zvláštními právními předpisy a na jejich vzájemné působení a souvislosti. Vlivy na biologickou rozmanitost se posuzují se zvláštním zřetelem na evropsky významné druhy, ptáky a evropská stanoviště“. Zákon rozlišuje vlivy na obyvatele a veřejné zdraví a vlivy na životní prostředí, v praxi ovšem často splývají, jelikož co škodí zdraví člověka ve většině případů škodí i životnímu prostředí. Pro účely zákona se záměrem, jehož vliv je nutno posoudit, rozumí stavby, zařízení, činnosti a technologie uvedené v příloze č. 1 zákona o EIA, nebo stavby, zařízení, činnosti a technologie které podle stanoviska orgánu ochrany přírody vydaného podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny mohou samostatně nebo ve spojení s jinými významně ovlivnit předmět ochrany nebo celistvost evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti.¹⁶⁶ Pod pojem koncepcie řadí zákon o EIA v § 3 bodu b) veškeré strategie, politiky, plány nebo programy, jež zpracovává nebo zadává orgán veřejné správy a následně je orgán veřejné správy schvaluje nebo předkládá ke schválení. Tento paragraf nám určuje znaky, které musí daná koncepce naplňovat, aby podléhala zákonu o EIA. Musí se jednat o dokumenty buď, vypracované přímo orgánem veřejné správy, nebo alespoň o dokumenty orgánem veřejné správy zadané k vypracování jinému subjektu (např. z důvodu požadované kvalifikace). Zároveň musí tyto dokumenty orgán veřejné správy přímo schvalovat, nebo předkládat ke schválení (např. nadřízenému správnímu orgánu či přímo vládě).¹⁶⁷

Z výše uvedeného je patrné, že zákon o EIA zasahuje do různých právních oblastí, teorie používá označení „průřezový“ právní předpis. Samotný proces posuzování vlivů je zdlouhavý a

¹⁶³ Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů, § 3, bod a) a bod b)

¹⁶⁴ DAMOHORSKÝ M. a kol., Právo životního prostředí 3. vydání 2010 str. 217

¹⁶⁵ § 1, odst. 1 Zákona o EIA,

¹⁶⁶ § 3 bod a) Zákona o EIA

¹⁶⁷ Komentář k zákonu o EIA 1. vydání, 2015, L. Bahýľová str. 10 komentář k § 3 bod I. Záměr a bod II. koncepce

komplexní, výsledek posouzení, resp. zjišťovacího řízení představuje odborný podklad pro vydání rozhodnutí, případně opatření podle zvláštních právních předpisů, v navazujícím řízení. Pokud posouzení chybí a zákon o EIA ho pro daný záměr či koncepci vyžaduje, nebo pokud je posouzení vadné, jedná se o podstatnou procesní vadu řízení o vydání potřebného povolení, nebo opatření dle zvláštního zákona.

6. Organizace a výkon veřejné správy na úseku energetiky

6.1. Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky

MPO bylo zřízeno jakožto ústřední správní úřad zákonem č. 1/1969 Sb., tzv. kompetenčním zákonem, mezi jeho působnost spadá, mimo jiné, výkon veřejné správy českého energetického průmyslu. MPO je monokratický orgán sídlící v Praze v jehož čele stojí člen vlády ČR. Ministerstvo je odpovědné za vypracování průmyslově či obchodně zaměřených politik státu, včetně elektroenergetiky, plynárenství, teplárenství a oblasti těžby a následného zpracování ropy, zemního plynu, tuhých paliv a dalších energetických surovin, tj. vytváří jednotnou surovinovou politiku státu a usměrňuje využívání nerostného bohatství ČR. Rovněž vykonává působnost nad ochranou práv spotřebitele při tuzemském i zahraničním obchodním styku a koordinuje zahraniční obchodní politiku ČR. Spolupracuje s mezinárodními organizacemi jako je World trade organisation, Evropské sdružení volného obchodu, EÚ a dalšími. Sjednává bilaterální či multilaterální smlouvy obchodního nebo ekonomického charakteru a zabezpečuje plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, nebo závazků vyplývajících z členství v mezinárodních organizacích.¹⁶⁸ Zajišťuje podporu exportu, včetně exportu energií a surovin, podporu výzkumu, rozvoje techniky a technologických postup.

MPO je tedy vrcholný orgán státní správy pro energetická odvětví a předkládá vládě ke schválení návrh Státní energetické koncepce (dále „SEK“) a také integrovaný vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu.¹⁶⁹ Což je strategický dokument vyjadřující cíle státu v nakládání s energií v souladu se zásadami trvale udržitelného rozvoje, zajištěním bezpečnosti dodávek energie, konkurenceschopnosti hospodářství a sociální přijatelnosti pro obyvatelstvo a je přijímána na období 25 let.¹⁷⁰ MPO pravidelně vyhodnocuje naplňování cílů SEK nejméně jedenkrát za 5 let, zprávu o plnění SEK poskytne vládě pro informaci a může být podkladem pro aktualizaci Koncepce. Dále MPO vydává autorizaci k výstavbě nových energetických zdrojů¹⁷¹ či s výstavbou nových přímých vedení elektrického proudu a vybraných plynových zařízeních. MPO má také pravomoc z důvodů zabezpečení dodávek energií rozhodnout, aby byla dána přednost připojení výroben elektřiny a plynu, které využívají domácí primární energetické palivové zdroje, do míry nepřesahující v kalendářním roce 15 % celkové primární energie nezbytné na výrobu elektřiny

¹⁶⁸ Zákon č. 458/2000 Sb. Energetický zákon § 16, odst. 1, bod c)

¹⁶⁹ Zákon č. 458/2000 Sb. Energetický zákon § 16, odst. 1, bod b)

¹⁷⁰ Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií § 3, odst. 1

¹⁷¹ Zákon č. 458/2000 Sb. Energetický zákon § 16, odst. 1

a výrobu plynu.¹⁷² Může rozhodnout o omezení importu elektřiny v souladu s § 44 Energetického zákona nebo o omezení importu plynu dle § 75 Energetického zákona. Ministerstvo dále informuje Komisi o tuzemských opatření přijatých k ochraně zákazníků a k ochraně životního prostředí a o jejich vlivu na hospodářskou soutěž, rovněž informuje Komisi o dalších skutečnostech, statistikách, investičních záměrech s přeshraničním rozsahem a jiných relevantních opatření.¹⁷³

6.2. Energetický regulační úřad

ERÚ je samostatný a nezávislý úřad sídlící v Jihlavě, byl zřízen dne 1. ledna 2001 Energetickým zákonem, konkrétně § 17 odst. 1, jako správní úřad pro výkon regulace v energetických odvětvích se samostatnou kapitolou ve státním rozpočtu. ERÚ je řízen kolegiálním orgánem, Radou ERÚ, tvořenou pěti členy s funkčním obdobím 5 let, jmenovanými vládou na návrh ministra průmyslu a obchodu.¹⁷⁴ Jelikož se jedná o nezávislý ústřední úřad, je při výkonu své působnosti vázán pouze zákony a ostatními právními předpisy, nesmí přijímat pokyny od vlády (úzce spolupracuje s MPO a MŽP), parlamentu nebo prezidenta ČR a měl by zajistit transparentnost a předvídatelnost výkonu své pravomoci (projev zásady legitimního očekávání, což je díky dynamičnosti energetického práva někdy problematické). Hlavním účelem ERÚ je výkon regulace energetiky s ohledem na ochranu oprávněných zájmů zákazníků a spotřebitelů v energetice s cílem uspokojení všech přiměřených požadavků na dodávku energií a ochranu oprávněných zájmů držitelů licencí. Dále by ERÚ měl svou činností podporovat hospodářskou soutěž v energetických odvětvích, využívání biometanu, využívání OZE, DZE a KVET.¹⁷⁵ Energetický zákon obsahuje výčet působností ERÚ, který ovšem není taxativní a mnoho dalších kompetencí ERÚ nalezneme v jiných právních předpisech, ať už se jedná o vnitrostátní (zákon o POZE, zákon o ochraně spotřebitele atd.) či unijní předpisy.¹⁷⁶

Zřízení samostatného nezávislého úřadu pro regulaci energetiky byl jedním z důležitých požadavků prvního energetického balíčku směrnic. Každý členský stát měl povinnost zřídit obdobného vnitrostátního regulátora, kteří by společně úzce spolupracovali na evropské úrovni, zejména regulovali a dohlíželi nad vnitřním trhem s energií. Což vedlo ke zřízení ACER na základě třetího energetického balíčku v březnu 2011, jakožto nezávislého unijního orgánu pro dotvoření vnitřního trhu s energií a pro obecnou integraci na poli energetiky, kterého je český ERÚ

¹⁷² Zákon č. 458/2000 Sb. Energetický zákon § 16, odst. 1, bod f)

¹⁷³ Zákon č. 458/2000 Sb. Energetický zákon § 16, odst. 1, bod d)

¹⁷⁴ Zákon č. 458/2000 Sb. Energetický zákon § 17b odst. 1 a 2

¹⁷⁵ Zákon č. 458/2000 Sb. Energetický zákon § 17

¹⁷⁶ Komentář Energetického zákona, komentář k § 17 odst. 1, odst. 2 a odst. 3

členem.¹⁷⁷ Právní rámec pro agenturu stanovilo nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 2019/942.¹⁷⁸ Zřízení ACER prokazatelně zlepšilo koordinaci mezi regulačními orgány v přeshraničních otázkách. ACER byly od doby jejího zřízení svěřeny nové důležité úkoly související s monitorováním velkoobchodních trhů (dle nařízení č. 1227/2011 o integritě a transparentnosti velkoobchodního trhu s energií), s oblastmi týkajícími se přeshraniční energetické infrastruktury (dle nařízení č. 347/2013) a s oblastí bezpečnosti dodávek zemního plynu (dle nařízení č. 2017/1938).¹⁷⁹

6.3. Státní energetická inspekce

Státní energetická inspekce (dále „SEI“) je správní úřad sídlící v Praze, podřízený MPO, veden ústředním ředitelem. Skládá se z ústředního inspektorátu v Praze a jednotlivých územních inspektorátů.¹⁸⁰ Vedle ERÚ vykonává kontrolu a dozor nad zákonností v oblasti energetiky. Před vznikem ERÚ se jednalo o hlavního regulátora energetiky v ČR. Kompetence úřadu byly postupem času relativně dost upravovány a nalezneme je roztržštěné v několika právních předpisech, zejména v zákoně o hospodaření energií, v Energetickém zákoně a v zákoně č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen. Z počátku úřad prováděl primárně cenovou regulaci v oblasti výroby, transferu a distribuce energií. Přijetím zákona o hospodaření energií a Energetického zákona, došlo k podstatné změně působnosti SEI. Dnes kompetence SEI zahrnují provádění energetických auditů a pravomoc ukládat povinnosti na jejich základě. Dále kontrolu souladu nově vybudovaných staveb, či rekonstruovaných budov, s relevantními tuzemskými i Unijními energetickými standarty. Kontroly průkazů energetické náročnosti budov¹⁸¹, kontroly příjemců energetických dotací, zejména zda splňují podmínky a účel poskytované dotace.¹⁸² Dozoruje nad tím, zda jsou výrobky spojené se spotřebou energie uváděny na trh, do provozu nebo dále distribuovány v souladu s požadavky stanovenými zákonem o hospodaření energií nebo přímo použitelným předpisem Unie upravujícím požadavky na štítkování a požadavky na ekodesign.¹⁸³ Úřad tedy provádí zejména kontrolu energetické účinnosti a úsporných opatření. Pro plnění své funkce má SEI pravomoc požadovat poskytnutí relevantních

¹⁷⁷ Článek o ACER [online] <https://www.acer.europa.eu/the-agency/about-acer>

¹⁷⁸ EP documents [online] [Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2019/942](#) kterým se zřizuje Agentura Evropské unie pro spolupráci energetických regulačních orgánů

¹⁷⁹ EP documents [online] [Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2019/942](#) bod 2)

¹⁸⁰ § 13b odst. 2 zákona o hospodaření energií

¹⁸¹ Průkaz energetické náročnosti budov slouží k vyhodnocení energetické náročnosti budovy podle veškeré energie spotřebované při standardizovaném provozu hodnocené budovy a zařazuje budovu do příslušné třídy v rozsahu A-G.

¹⁸² § 13c odst. 1, bod c) zákona o hospodaření energií

¹⁸³ § 13c odst. 2 zákona o hospodaření energií

informací, případných stanovisek a nezbytné součinnosti od kontrolovaných a dotčených subjektů. SEI také shromažďuje a vyhodnocuje připomínky spotřebitelů a jiných dotčených subjektů týkající se výrobků spojených se spotřebou energie.¹⁸⁴ Kontrolu inspekce zahajuje buď z vlastního podnětu nebo na základě podání ERÚ, ministerstva či jiného subjektu, včetně spotřebitelů a ostatních soukromých subjektů. Při výkonu kontrolní činnosti spolupracuje SEI s MPO a ERÚ, případně dalšími úřady. Kontrolní řízení inspekce se řídí zákonem č. 552/1991 Sb., o státní kontrole.

¹⁸⁴ § 13c odst. 3 zákona o hospodaření energií

Závěr

Snahou této práce je podat stručný přehled o vývoji a současném stavu energetického práva jak u nás v ČR, tak v celé EU. Rovněž také podat stručné shrnutí vývoje globálního přístupu k ochraně životního prostředí a těch nejvýznamnějších, dle názoru autora, opatření a mezinárodních úmluv zabývajících se touto problematikou. Práce též rozebírá dopady nejvíce využívaných zdrojů energie na životní prostředí a vhodných alternativ, které by škodlivé vlivy minimalizovali. Jak je v práci již zmíněno, energetika a ochrana životního prostředí jsou spolu ze své povahy neoddělitelně spjaty a v moderní době nelze hovořit o jednom bez druhého. Objektivně lze konstatovat, že ochrana životního prostředí zejména v souvislosti s trvale udržitelným budoucím rozvojem je v globálních diskuzích stále častěji probírané téma, jehož důležitost stoupá na významu. Z postupných aktualizací evropské energetické regulace zahrnuté v této práci plyne, že zájem, i přes ekonomickou nevýhodnost, minimalizovat negativní dopady energetického průmyslu na životní prostředí, zvolením zelenější alternativy, stále roste. Posledních pár dekád nám ukázalo, že neřízený globální rozvoj, nelze v současné podobě udržet, solidarita a mezinárodní spolupráce na poli ochrany životního prostředí jsou absolutně nezbytné a jednotlivé státy si tento fakt více uvědomují.

Evropská energetická krize v letech 2021-2022, způsobená z velké míry konfliktem mezi Ukrajinou a Ruskem, probírala většinu Evropských zemí k nutnosti zlepšení současného energetického systému a zajištění větší energetické soběstačnosti EU. Potřebné změny se ovšem nestanou přes noc, je to dlouhodobý proces, navíc ztěžovaný některými zeměmi světa, které, lidově řečeno netáhnou svůj díl. Na závěr by autor práce rád podotknul, že z poznatků získaných během jejího vypracování jednoznačně plyne, že pokrok správným směrem tu skutečně v Evropě i ve světě je. Snaha o maximalizaci zisků za vynaložení minimálních nákladů byla prakticky vždy hlavní hybnou silou jak soukromých subjektů, tak jednotlivých státních ekonomik, nicméně ve vztahu k životnímu prostředí je tento přístup neuvěřitelně nebezpečný a autor rád informuje, že oproti období před 20 lety se k tomuto faktu více a více států staví čelem a buď již provádějí nebo se chystají na provedení těžkých, nicméně nezbytných rozhodnutí, která nás opět posunou dál k čistší energii, EU nevyjímaje. Pokud se do této snahy zapojí většina světa, přece jen nezanecháme budoucím generacím našich potomků prázdnou pouštinu, ale budou se též moci těšit z krásné zelené planety, která patří nám všem, jako můžeme my dnes.

Seznam použitých zkratek

ČR Česká republika

DZE druhotné zdroje energie

EIA Environmental Impact Assessment (posuzování vlivů na životní prostředí)

ACER Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů

ESUO Evropské společenství uhlí a oceli

Euratom Společenství pro atomovou energii

EHS Evropské hospodářské společenství

EU Evropská unie

EK Evropská Komise

ERÚ Energetický regulační úřad

ECC Energy Charter

ECT Energy Charter Treaty

EP Evropský parlament

KVET kombinovaná výroba elektřiny a tepla

MPO Ministerstvo průmyslu a obchodu

MŽP Ministerstvo životního prostředí

SFEU Smlouva o fungování EU

OZE obnovitelné zdroje energie

OPST Operační program spravedlivé transformace

PZE primární zdroje energie

PEEREA Protokol Energetické charty o energetické účinnosti a souvisejícími ekologickými hledisky

SEI Státní energetická inspekce

SEK Státní energetická koncepce

SFŽP Státní fond životního prostředí

UIOLI princip Use it or lose it

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

DAMOHOŘSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. Praha: C.H. Beck. 2010, ISBN 978-80-7400-338-7

HENDRYCH D. A KOL. Právní slovník 3. vydání, 2009, nakladatelství C.H. Beck, ISBN 978-80-7400-059-1

VÍCHA, O.: Základy horního a energetického práva. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-919-9

BAHÝLOVÁ, L., KOCOUREK, T., VOMÁČKA V.: Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck. 2015. ISBN 978-80-7400-589-3

MUSIL, P.: Globální energetický problém a hospodářská politika: se zaměřením na obnovitelné zdroje, 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 1, str. 144, ISBN 978-80-7400-112-3

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Česká Televize, Rubrika ekonomika [online] [Spotřeba ropy se za 50 let zdvojnásobila.](#) z 21. září 2018

Web statista.com [infografika o globální populaci bez přístupu k elektřině](#)

Článek webu mezistromy.cz slovník pojmů, PZE dostupné na: <https://www.mezistromy.cz/slovník/primarni-energeticke-zdroje>

Společnost BP p.l.c. [online] [Statistical Review of World Energy](#) z roku 2020 str. 53-54

MPO [online] [Statistika dovozu ropy do ČR 2012 -2022](#) z 30. května 2023

Skupina ČEZ [výkladový slovník energetiky: zemní plyn](#) [online]

EP Infographics [online] [Emise CO2 z aut: fakta a čísla](#) z 25. března 2019

EP Infographics [online] [Emise z dopravy v EU: fakta a čísla](#) z roku 2019

Web Evropavdatech.cz [online] [Článek 103 emise z dopravy uhlí a plynu](#)

MPO [Tisková zpráva](#) [online] z 19. července 2023

MPO Energetická statistika, [online] [Uhlí v ČR 2012 - 2022](#)

Energy Institute ve spolupráci s KPMG a KEARNEY [online] [Statistical Review of World Energy](#) z roku 2023

MŽP [online] článek [Odklon od uhlí](#)

SFŽP [online] [Operační program Spravedlivá transformace](#)

SFŽP dokumenty [online] [návrh rozpočtu SFŽP ČR na rok 2024](#) bod 3.2.3 OPST

EK documents [online] [Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 26. září 2022, kterým se schvaluje program Spravedlivá transformace](#)

Přehled OPST a jednotlivých dotačních výzev viz. <https://opst.cz/>

Ministerstvo pro místní rozvoj [online] [PLÁN SPRAVEDLIVÉ ÚZEMNÍ TRANSFORMACE](#)

EK Strategy and Policy [online] [Finanční zdroje pro spravedlivou transformaci](#)

International Energy Agency [online] reports on [Nuclear Power in a Clean Energy System](#)

Web Aktuálně.cz [online] článek [V Německu končí jaderná éra, zavírá poslední tři elektrárny.](#) ze dne 15. března 2023

KOL. AUTORŮ, [online] Obnovitelné zdroje a možnosti jejich uplatnění v České republice. Praha: skupina ČEZ, 2007

Hospodářské noviny, [online] vyjádření SÍKELA J. ministr MPO [V Evropě se rodí jaderná renaissance.](#)

REICHL J. Encyklopedie fyziky [online] [Historie a fakta o jaderných elektrárnách](#)

Web Stavebniserver.com [online] článek [2023: V EU i v ČR významně klesla spotřeba i výroba elektřiny](#)

Skupina ČEZ [online] článek [Historie a současnost EDU](#)

MPO [online] energetická statistika [Obnovitelné zdroje energie v roce 2020](#)

Web Solární asociace [online] [Data solární asociace za rok 2023 a vývoj trhu v roce 2024](#)

Web agriculture.ec.europa.eu [online] [Článek agriculture.ec.europa.eu Je biomasa opravdu udržitelná?](#)

Web oenergetice.cz [online] článek [Geotermální energie](#)

Evropská komise, [online] [Vodíková strategie pro klimaticky neutrální Evropu](#), z 8. července 2020 str. 1 odst. 1 a odst. 5; str. 3 odst. 2

Evropská komise, [online] [Čistá planeta pro všechny Evropská dlouhodobá strategická vize prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální ekonomiky](#), z 28. listopadu 2018

UN Documents. [online] [Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment](#)

UN documents [online] článek [A new blueprint for international action on the environment](#), odst. 1 věta 2. a odst. 5

Ministerstvo životního prostředí [online] článek o [Rámcová úmluva OSN o změně klimatu](#), str. 1 odst. 1

EU documents [online] Shrnutí právních předpisů EU, [Zásada předběžné opatrnosti dle článku 191 Smlouvy o fungování Evropské unie](#)

Ministerstvo životního prostředí [online] článek [Úmluva o biologické rozmanitosti](#) str. 1 odst. 3

EU [online] Shrnutí právních předpisů EU [Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti](#) odst. 1 cíle protokolu

MŽP [online] článek [Genetické zdroje: přístup a sdílení přínosů v souvislosti s Nagojským protokolem](#) odst. 1

Web faktaoklimatu.cz [online] [Infografika vývoje emisí v EU v letech 1990 - 2021](#)

MŽP [online] článek [Kjótský protokol](#), str. 1 odst. 1

EU documents [online] [Článek EU Schumanova deklarace](#)

Web energycharter.org [online] Časová osa celého procesu iniciativy Energetické charty viz. <https://www.energycharter.org/process/overview/>

European Council, Summit of the European Council in Dublin 25-26 June 1990. [online] <http://aei.pitt.edu/1401/>

European Commission, [online] [článek o Energy Charter](#) str. 1, odst. 1-2

Web energycharter.org [online] [článek k Energy Charter Treaty](#)

Web energycharter.org [online] článek o [The Protocol on Energy Efficiency and Related Environmental Aspects](#) str. 1, odst. 1 a odst. 3, věta 2.

Evropská komise [online] Zelená kniha „[Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii](#)“ z 8. března 2006 str. 4-5 a str. 18

Evropská komise [online] [Renewable Energy Road Map](#) Renewable energies in the 21st century: building a more sustainable future

MPO Archiv [online] Evropská energetická politika, [3. liberalizační balíček](#) z 10. ledna 2008, odst. 1

European Parliament documents [online] CIUCCI M., duben 2024 [Fakta a čísla o Evropské unii - 2024](#) bod A) odst. 2 a odst. 3

Evropská komise [online] [Clean Energy For All Europeans](#) z 30. listopadu 2016

Evropská komise [online] Sdělení Komise [Strategie pro konkurenceschopnou, udržitelnou a bezpečnou energetiku](#) Introduction, odst. 1

Evropská komise [online] [Energetický plán do roku 2050](#)

EP documents [online] [Změny klimatu v Evropě: fakta a čísla](#) z 21. listopadu 2023

Web Oenergetice.cz [online] článek [Čtvrtý energetický balíček oficiálně schválen](#) z 27. května 2019

European Council documents [online] tisková zpráva [Čistá energie pro všechny](#) z 22. května 2019

[Závěr Evropské rady ze zasedání 12. prosince 2019](#), ohledně The Green Deal

Web dodavatelektriny.cz [online] článek [Liberalizace: Evropská unie a Český energetický trh](#) z 1. prosince 2021, odst. 2

Web energetikainfo.cz Ing. KREJCAR R., PhD [online] 4. října 2016, článek [Počátky liberalizace v Evropě](#) odst. 3 a odst. 6

Web energetikainfo.cz Ing. KRČOVÁ M., MBA [online] 16. května 2017, článek [Liberalizace a postavení zákazníka v plynárenství](#)

Web Allforpower.cz 2/2008 [online] článek [Liberalizace trhu se zemním plynem v ČR](#) z 14. července 2008, odst. 1

Ius Focus, MIŠŮR P. [online] článek Novela EnerZ, upravující smluvní vztahy a ochranu spotřebitele, vyhlášena ve Sbírce zákonů, odst. 1 a odst. 2

Web Seznam Zprávy, Kubátová Z., [online] článek Krach Bohemia Energy a bezradná vláda: Tisícům domácností hrozí dluhy, ze dne 26. října 2021

MPÓ, MŽP a ERÚ [online] [Zpráva o plnění indikativního cíle výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů za rok 2004](#), bod 2., odst. 3

Evropská komise [online] [Renewable Energy Road Map Renewable energies in the 21st century: building a more sustainable future](#)

Ministerstvo průmyslu a obchodu, [online] [Národní akční plán pro energii z obnovitelných zdrojů 2010- 2020](#)

Web acer.europa.eu [online] Článek o ACER dostupný na <https://www.acer.europa.eu/the-agency/about-acer>

3. Seznam použitých právních předpisů České republiky

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (Energetický zákon)

Zákon č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů

Zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie

Zákon č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen

Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole

Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách

Zákon č. 88/1987 Sb., o Státní energetické inspekci

Zákon č. 79/1957 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě elektřiny

Zákon č. 67/1960 Sb., o výrobě rozvodu a využití topných plynů

Zákon č. 89/1987 Sb., o výrobě, rozvodu a spotřebě tepla

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 13/1977 Sb., o ochraně zdraví před účinky hluku a vibrací

Mezinárodní smlouva č. 134/1999 Sb. m. s, Úmluva o biologické rozmanitosti Čl. 1

Mezinárodní smlouva č. 80/2005 Sb. m. s, Rámcová úmluva Organizace spojených národů o změně klimatu

Mezinárodní smlouva č. 64/2017 Sb. m. s, Pařížská dohoda o změně klimatu čl. 2 odst. 1 bod a), b), c), čl. 7 odst. 10, čl. 9 odst. 1

Mezinárodní smlouva č. 18/2023 Sb. m. s, Smlouva o energetické chartě [Energy Charter Treaty](#), str. 68, Část IV Různá ustanovení, článek 19, odst. 1

4. Seznam použitých právních předpisů Evropské Unie

European Council [Směrnice 2011/70/Euratom o bezpečném nakládání s jaderným odpadem Směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou](#)

European Parliament [Nařízení č. 2019/941 o rizikové připravenosti](#)

[Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/92/ES ze dne 19. prosince 1996 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou](#)

[Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/30/ES ze dne 22. června 1998 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem](#)

[Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/54/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 96/92/ES](#)

[Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/55/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 98/30/ES](#)

[Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/77/ES ze dne 27. září 2001 o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou str. 1, úvod, bod 2. a bod 3.](#)

European commission, Směrnice 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů, Příloha č. 1 National overall targets

European commission, Směrnice 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů Článek 4, bod 2)

Smlouva o založení Evropských společenství, články 87 a 88

Nařízení Rady (EHS) č. 86/C 241/01 O nových cílech energetické politiky Společenství pro rok 1995 a o konvergenci politik členských států ze dne 16. září 1986

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. [2021/1060](#) o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky ze dne 24. června 2021

[Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 2021/1119](#) „Evropský právní rámec pro klima“

[Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2019/942](#) ze dne 5. června 2019, kterým se zřizuje Agentura Evropské unie pro spolupráci energetických regulačních orgánů, bod 2)

5. Seznam použité judikatury

Nejvyšší správní soud, sbírka rozhodnutí č. 3/2008 [NSS 1498/2008](#)

6. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k Zákonu o podmínkách podnikání, Obecná část odst.3

Důvodová zpráva k zákonu č. 278/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., Energetický zákon, 1. obecná část, odst. 2, věta poslední str. 1

Důvodová zpráva k Energetickému zákonu č. 458/2000 Dz.

Důvodová zpráva k zákonu č. 670/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., Energetický zákon, 1. obecná část, odst. 3, str. 1 a 1. obecná část bod b) a bod c), str. 2-3

Důvodová zpráva k zákonu č. 176/2022 Sb., bod 2. odst. 1, odst. 4 a odst. 6 a bod II. Zvláštní část, k bodu 5), odst. 10

Důvodová zpráva k zákonu č. 165/2012 Sb., 1. Obecná část, bod 2) Odůvodnění hlavních principů navrhovaného předpisu, 1. Obecná část odst. 2, odst. 3 a odst. 5, str. 1

Důvodová zpráva k zákonu č. 131/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., Energetický zákon a další související zákony, bod 1.2, odst. 2, str. 1

Důvodová zpráva k zákonu č. 406/2000 Sb., o hospodaření s energií, 1. obecná část, bod b) Hlavní principy, str. 1

Právní rozhledy 12/2024 Rada (EU): Rozhodnutí o schválení odstoupení EU a Euratom od Smlouvy o energetické chartě, odst. 4 str. 1

Energetické právo ve vztahu k životnímu prostředí

Abstrakt

V této práci se autor zabývá veřejnoprávní regulací problematiky ovlivňování životního prostředí energetickým průmyslem. Hlavním cílem práce je čtenáři poskytnout základní přehled o vývoji a změnách právní úpravy energetiky a ochrany životního prostředí, které spolu v moderní společnosti úzce souvisí, a to jak v tuzemském právním řádu, tak rovněž i v rámci komunitárního práva EU. Práce zahrnuje stručný přehled jednotlivých zdrojů energie a dopadu jejich využívání na životní prostředí, včetně odhadů předpokládaného vyčerpání zásob u neobnovitelných zdrojů energie jako jsou fosilní paliva. Zdůraznění důležitosti obnovitelných zdrojů energie a alternativních paliv do budoucna k docílení klimatické neutrality a k zajištění trvale udržitelného rozvoje. Autor práce rozebírá vybrané významné energetické předpisy právního řádu ČR, zejména energetický zákon a zákon o podporovaných zdrojích energie. Dále zkráceně představuje čtenáři, dle autora, nejvíce důležité environmentální mezinárodní úmluvy Organizace spojených národů a Evropské Unie uzavřené od skončení druhé světové války. Včetně environmentálních cílů a případných závazků pro signatáře těchto úmluv, kterými je buď EU jako celek, nebo výslovně sama Česká republika, případně jak ČR, tak zároveň EU, pokud Unie chce zdůraznit úmysl být vázána textem úmluvy. Práce se zaměřuje blíže na proces tvorby a přijetí Evropské energetické charty. Práce se rovněž letmo dotýká Evropské energetické krize z nedávných let způsobené geopolitickým konfliktem na území Ukrajiny. Zmiňuje opatření, koncepce a strategie přijatá k zamezení obdobné situace do budoucna. Práce rovněž nastiňuje organizaci a výkon veřejné správy na úseku energetiky a účast některých správních úřadů na mezinárodních environmentálních kooperačních systémech. Na závěr práce autor konstatuje, jakého pokroku se docílilo v oblasti ochrany životního prostředí za poslední půl století a nabádá k nutnosti omezení škodlivých vlivů na životní prostředí na udržitelnou úroveň, v zájmu všech lidí na planetě.

Klíčová slova: energetické právo, energetika, životní prostředí

Energy law in relation to the environment

Abstract

This thesis focuses on energy legislation in relation to the environmental issues caused primarily by the energy sector. Producing of energy from various sources, such as oil or other fossil fuels, is nowadays, together with transportation industry, the main cause of environmental issues our modern society faces. The main goal of this thesis is to provide the reader with a basic overview of the development and changes in the legal framework of energetics and environmental protection, which are closely interconnected in our society, both within the domestic legal system of Czech republic and also within the framework of EU community law. Thesis includes a brief overview of individual energy sources and their impact on the environment. Emphasizing the importance of renewable energy sources and alternative fuels for the future, especially towards achieving climate neutrality and ensuring sustainable development in the future. The author analyzes selected key energy regulations of the Czech legal system, particularly the Energy Act and the Act on Supported Energy Sources. Furthermore, the author introduces, what he considers to be, the most important international environmental treaties of the United Nations and the European Union in the recent years. Thesis also briefly touches on the recent European energy crisis caused by the geopolitical conflict in Ukraine. It mentions measures, concepts, and strategies adopted, or yet to be adopted, to prevent a similar situation in the future, with focus on European energetic self sustainability, with even bigger focus on renewable sources of energy. In conclusion, in this thesis the author reviews the progress that has been made in the field of environmental protection over the past half-century and urges the importance of reducing harmful environmental impacts to a sustainable level, which is in the interest of all living beings on the planet.

Klíčová slova: Energy law, environment, energy